

سُجُودِ ثَعْبَانِ

الْإِيَّاسِ ، وَلَا انْقَطَعَ رَجَائِي مِنْ جَمِيلِ كَرَمِكَ . إلهي ، إِنْ كَانَتْ

و یاس را چیره نسازم، و امیدم از زیبایی کرمت نبرد. خدایا اگر

الْخَطَايَا قَدْ أَسْقَطْتَنِي لَدَيْكَ ، فَاصْفَحْ عَنِّي بِحُسْنِ تَوَكُّلِي

خطاهایم مرا از نظرت انداخته، به خاطر حسن اعتمادم بر تو از من چشم‌پوشی

عَلَيْكَ . إلهي ، إِنْ حَطَّتَنِي الذُّنُوبُ مِنْ مَكَارِمِ لُطْفِكَ ، فَقَدْ

کن. خدایا، اگر گناهان از جایگاه مکارم لطفت مرا پائین آورده، اما

نَبَّهْنِي الْيَقِينَ إِلَى كَرَمِ عَطْفِكَ . إلهي ، إِنْ أَنَامَتَنِي الْغَفْلَةُ عَنْ

یقین به کرم عنایت هشیارم نموده. خدایا اگر غفلت از آماده شدن

الْإِسْتِعْدَادِ لِلِقَائِكَ ، فَقَدْ نَبَّهْتَنِي الْمَعْرِفَةَ بِكَرَمِ آلائِكَ . إلهي ،

برای دیدارت به خوابم فرو برده، ولی معرفت به نعمتهای کریمانهات مرا بیدار ساخته است. خدایا

إِنْ دَعَانِي إِلَى النَّارِ عَظِيمِ عِقَابِكَ ، فَقَدْ دَعَانِي إِلَى الْجَنَّةِ جَزِيلِ

اگر بزرگی مجازات مرا به سوی آتش فرا خوانده، هرآینه ثواب برجستہات مرا به سوی بهشت

ثَوَابِكَ . إلهي ، فَلَكَ أَسْأَلُ وَإِلَيْكَ أَبْتَهِلُ وَارْغَبُ ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ

خوانده است، خدایا از تو درخواست می‌کنم، و به پیشگاهت زاری نموده، و رغبت می‌ورزم، و از تو می‌خواهم که

تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَأَنْ تَجْعَلَنِي مِمَّنْ يُدِيمُ ذِكْرَكَ ،

بر محمد و خاندان محمد درود فرستی، و مرا از کسانی قرار دهی که ذکر تو

وَلَا يَنْقُضُ عَهْدَكَ ، وَلَا يَغْفُلُ عَنْ شُكْرِكَ ، وَلَا يَسْتَحِفُّ

را همواره بر زبان دارند، و پیمانت را نمی‌شکنند، و از سپاست غافل نمی‌شوند، و فرمانت را سبک

بِأَمْرِكَ . إلهي ، وَالْحِقْنِي بِنُورِ عِزِّكَ الْأَبْهَجِ ، فَأَكُونَ لَكَ

نمی‌شمارند، خدایا مرا به نور عزت بسیار زیبایت برسان تا

عَارِفًا ، وَعَنْ سِوَاكَ مُنْحَرَفًا ، وَمِنْكَ خَائِفًا مُرَاقِبًا ؛ يَا ذَا الْجَلَالِ

عارف به وجودت گردم، و از غیر تو روی گردان شوم، و از تو هراسان و برحذر باشم، ای دارای بزرگی

وَالْإِكْرَامِ ؛ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ ،

و بزرگوارای، و درود خدا و سلام بسیار او بر محمد فرستاده‌اش،

وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا .

و برخاندان پاکش باد.

فضیلت و زاول ماه شعبان

این رازونیا از مناجاتهای جلیل القدر ائمه علیهم السلام بوده، و مشتمل بر مضامین بسیار بلندی است، و هرگاه که حضور قلبی باشد خواندن آن مناسب است.

اعمال خاص ماه شعبان

شب اول: در کتاب «اقبال» نمازهای بسیاری ذکر شده، از جمله دوازده رکعت که در هر رکعت سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» یازده مرتبه خوانده می شود.

روز اول: روزه این روز فضیلت بسیار دارد، از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر که روز اول شعبان را روزه بگیرد، بی تردید بهشت بر او واجب می شود، و سید ابن طاووس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله ثواب بسیاری روایت کرده برای کسی که سه روز اول این ماه را روزه بدارد، و در شبهای آن، دو رکعت نماز به جای آورد با این ترتیب که در هر رکعت سوره «حمد» یک بار، و سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» یازده بار خوانده شود، بدان که در تفسیر امام علیه السلام [تفسیر امام حسن عسگری] روایتی در فضیلت ماه شعبان و روز اول آن ذکر شده، که فواید بسیاری در آن درج شده است، و شیخ ما ثقة الاسلام نوری (نور الله مرقده) آن روایت را ترجمه

کرده و در پایان کتاب «کلمه طیبه» آورده، ولی چون آن روایت طولانی است، و مقام را گنجایش نوشتن تمام آن نیست، خلاصه آن را در اینجا ذکر می‌کنم: حاصل روایت این که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در روز اول شعبان به جماعتی برخورد که در مسجد نشسته بودند، و درباره قدر و امثال آن گفتگو می‌کردند تا آنکه لجاجت و جدالشان، و فریاد و صدایشان سخت بلند شد، حضرت ایستاد و بر آنها سلام کرد، پاسخ سلام را دادند، و به احترام حضرت از جای برخاستند، و درخواست کردند کنار آنان بنشیند، ایشان توجهی به دعوت آنان نکردند و در همان حالت ایستاده فرمودند: ای گروهی که سخن می‌گویید در مسئله‌ای که سودی نمی‌رساند، آیا ندانستید که خدای تعالی را بندگانی است، که آنان را از هراس ساکت نموده بی‌آنکه لال باشند، یا از سخن گفتن عاجز باشند، اینان هرگاه عظمت خدا را به خاطر می‌آورند، زبانهایشان شکسته و دلهایشان از جا کنده می‌شود، و عقولشان از سر می‌رود، و دچار بُهت و حیرت می‌گردند، این همه به خاطر بلندای عزت و شوکت و بزرگداشت خداست! هرگاه از این حالت به خود آیند با کردارهای پاکیزه به سوی خدا رو می‌کنند و وجود خود را

فضیلت و زاول ماه شعبان

در شمار ستمکاران و خطاکاران به حساب می‌آورند، درحالی که از تقصیر و کوتاهی پاکند، اینان برای خدا به کردار اندک راضی نمی‌شوند، و عمل زیاد را برای او بسیار نمی‌شمارند، پیوسته به کار شایسته و عمل نیک مشغولند، اینان چنانند که هرگاه به ایشان بنگری، ترسان و هراسان و در بیم و اضطراب به عبادت ایستاده‌اند، ای گروه تازه‌کاران شما کجا و ایشان کجا، آیا ندانستید که داناترین مردم به «قَدَر» ساکت‌ترین ایشانند در سخن از آن، و نادان‌ترین مردم به «قَدَر» سخن‌گوترین آنانند نسبت به آن، ای تازه‌کارها امروز غره شعبان کریم است [به آغاز پیشانی گویند غره]، پروردگار آن را شعبان نامیده به خاطر انشعاب یافتن و پراکنده شدن خیرات در آن، همانا پروردگار شما در شعبان درهای حسنات را باز کرده، و قصرها و خیراتش را به شما جلوه داده به قیمتی ارزان و کارهایی آسان، پس در مقام خرید برآیید، ابلیس دور از رحمت خدا شاخه‌های شرور و بلاهای خود را برای شما آراسته و شما پیوسته در گمراهی و سرکشی می‌کوشید و به شاخه‌های ابلیس تمسک می‌جوید، و از شاخه‌های خیرات که دره‌ایش برای شما باز شده روی می‌گردانید، و این غره ماه شعبان است، و

شاخه‌های خیراتش عبارت است از:

نماز، روزه، زکات، امر به معروف، نهی از منکر، نیکی به پدر و مادر و خویشان و همسایگان، ایجاد صلح و صفا بین مردم، صدقه دادن به فقرا و مساکین، در چیزی که مسئولیتش از شما برداشته شده، به خود زحمت و مشقت می‌دهید و آن مسأله قضا و قدر است، و خود را در سختی می‌اندازید در چیزی که از ژرف‌اندیشی و تحقیق در آن نهی شده‌اید، و آن کشف اسرار الهی است، که هر که از آنها تفتیش کند از تباه‌شدگان است. بدانید که اگر شما بر آنچه پروردگار برای مطیعان از بندگانش در امروز آماده نموده آگاه شوید، هر آینه خود را از آنچه بدان پرداختید [بحث در قضا و قدر] بازخواهید داشت، و در آنچه به آن فرمان دادند وارد خواهید شد. گفتند: یا امیرالمؤمنین آنچه را خدا در این روز برای مطیعان خود مهیا نموده چیست؟ حضرت داستان آن لشگری را که رسول خدا ﷺ برای جهاد با کافران فرستاده بود، و سپاه دشمن به هنگام شب بر آنها شبیخون زدند نقل کرد و فرمود: شبی تاریک و فرورفته در سیاهی بود، مسلمانان در خواب، و کسی از آنان جز زید بن حارثه و عبد الله بن رواحه و قتادة بن نعمان و قیس بن عاصم

فضیلت و زاول ماه شعبان

منقری بیدار نبود، هریک از آنان در جانبی از لشگر مشغول نماز و خواندن دعا بود، دشمنان با شیبخون خویش در آن شب تاریک، مسلمانان را آماج تیرهای خود ساختند و مسلمانان به خاطر سیاهی شب، از دیدن دشمنان عاجز بودند، و راهی برای حفظ خویش نداشتند، به این خاطر نزدیک بود هلاک شوند، ناگهان از دهان این چند نفر انواری درخشید، که اردوگاه را روشن ساخت، و باعث قوّت دل و دلیری مسلمانان شد، پس شمشیر کشیده و همه دشمنان را کشته و زخمی و اسیر نمودند، پس از بازگشت از جهاد داستان خود را برای رسول خدا ﷺ نقل کردند، حضرت فرمود: این انوار به خاطر اعمال برادران شما در آغاز ماه شعبان است، پس حضرت یک‌یک آن اعمال را نقل کردند تا آنکه فرمودند: چون روز اوّل شعبان می‌رسد، ابلیس سپاه خویش را در اطراف زمین و کرانه‌های آن پراکنده می‌کند و به ایشان می‌گوید: امروز در کشاندن بعضی از بندگان خدا به سوی خود بکوشید، و خدا (عزّوجلّ) فرشتگان را در اطراف و آفاق زمین پراکنده می‌کند و به آنان می‌فرماید: بندگانم را به راستی و درستی نگاه دارید، و آنان را ارشاد کنید، همه بندگانم سعادت‌مند می‌شوند، جز

فضیلت و زاول ماه شعبان

آن که از قبول حق امتناع ورزد و به راه سرکشی رود، که او در شمار حزب ابلیس و سپاهیان او محسوب می شود. چون روز اوّل ماه شعبان شود، خدا (عزّوجلّ) به باز شدن درهای بهشت امر می کند، پس باز می شوند، و به درخت طوبی [درختی است در بهشت] فرمان می دهد تا شاخه های خود را به دنیا نزدیک کند، آنگاه منادی پروردگار (عزّ و جلّ) ندا سر می دهد: ای بندگان خدا این شاخه های درخت طوبی است، پس به آن درآویزید، که شما را به سوی بهشت برافرازد، و این شاخه های درخت زقوم است [درختی است از درختان دوزخ که در سوره مبارکه واقعه از آن یاد شده است] از آن دوری کنید تا شما را به جانب دوزخ نبرد.

رسول خدا ﷺ فرمود: سوگند به آن که مرا به راستی مبعوث به رسالت نمود، هر که در این روز دری از خیر و نیکی را فراگیرد، به تحقیق به شاخه ای از شاخه های درخت طوبی در آویخته که او را به سوی بهشت می کشاند، و هر که در امروز دری از شرّ و بدی را فراگیرد، به یقین به شاخه ای از شاخه های زقوم در آویخته که او را کشاننده به سوی آتش است، سپس رسول خدا ﷺ اعمالی که هریک باعث درآویخته شدن به شاخه ای از شاخه های طوبی است

فضیلت و زاول ماه شعبان

به این صورت بیان فرمودند: امروز هر کس برای خدا نماز مستحبی بجا آورد، و هر که در این روز روزه بدارد، و هر که میان زنی با همسرش، یا پدری با فرزندش، یا خویشاوندان، یا زن و شوهر بیگانه‌ای صلح دهد، و کسی که تخفیف دهد پریشانی را، از طلبی که از او دارد، یا از طلبش از عهده مدیون بکاهد، و کسی که در حساب خود نظر کند، و قرض کهنه‌ای را بر عهده خود ببیند، که طلبکارش از به دست آوردنش مأیوس شده، پس آن را به صاحبش برگرداند، و کسی که یتیمی را سرپرستی نماید، و کسی که سفیهی را از ضربه‌زدن به آبرو و عرض مؤمنی بازدارد، و کسی که قرآن یا بخشی از آن را بخواند، و کسی که خدا را یاد کند، و نعمتهایش را بر شمارد، و اقدام به شکر نماید، و کسی که از بیماری عیادت کند، و کسی که به پدر و مادر یا یکی از آنها نیکی ورزد، و آن که پیش از رسیدن روز اول شعبان پدر و مادر خویش را به خشم آورده بود و در این روز خشنودشان ساخت، و هر که جنازه‌ای را تشییع کند، و هر که در این روز مصیبت‌زده‌ای را تسلی بخشد، و هر کس در این روز چیزی از ابواب خیر را بجا آورد از آویختگان به درخت طوبی است. سپس رسول خدا ﷺ فرمودند: سوگند به آن که مرا

به راستی به رسالت برانگیخت هر کس در این روز دری از شرّ و گناه را فراگیرد، به تحقیق به شاخه‌ای از شاخه‌های درخت زقوم درآویخته، و آن شاخه کشاننده اوست به سوی آتش، آنگاه اعمالی که هریک باعث درآویخته شدن به شاخه‌ای از شاخه‌های زقوم است را به این صورت بیان فرمودند: سوگند به آن که مرا به راستی به پیامبری فرستاد، هر کس در این روز نسبت به نماز واجب خود کوتاهی کند، و آن را تباه نماید، و هر کس فقری درمانده نزد او آید، که بدی حالش را می‌داند، و بدون اینکه ضرری متوجه وی گردد، قدرت بر تغییر حال او را دارد، و کس دیگری هم نیست که به جای او، مشکل فقیر را حل کند، پس فقیر را به حال خود واگذارد، و دست او را نگیرد، تا از بین رفته و هلاک گردد، و کسی که خطاکاری از او عذرخواهی کند، پس عذر او را نپذیرد، علاوه بر این بیش از اندازه‌ای که بدی کرده، او را عقوبت نماید، و کسی که جدایی اندازد میان شوهری با همسرش، یا پدری با فرزندش، یا برادری با برادرش، یا خویشی با خویشش، یا میان دو همسایه، یا میان دو رفیق، یا دو خواهر، و کسی که بر انسان تنگدستی سخت بگیرد، درحالی که تنگدستی او را می‌داند، پس بر خشم و

فضیلت و زاول ماه شعبان

بلای او بیفزاید، و کسی که مدیون باشد و آن را بر صاحبش انکار کند، و بر او ستم ورزد تا دین او را باطل نماید، و آن که بر یتیمی جفا کند، و به او آزار رساند، و مال او را تباه کند، و کسی که به آبرو و عرض برادر مؤمنی هجوم برد و مردم را هم بر آن وا دارد، و کسی که آوازه خوانی کند، به صورتی که مردم را در آن آوازه خوانی بر انجام گناه تحریک کند. و کسی که کارهای زشت و قبیح خود را در جنگها، و انواع ستم خود را بر بندگان خدا بر شمارد، و به آن اعمال افتخار نماید، و کسی که همسایه اش بیمار شده، و به جهت سبک شمردن شأن او، از او عیادت نکرده، و آن که همسایه اش مرده و به خاطر خوار بودن آن مُرده در نظرش جنازه اش را تشییع نکرده، و آن که از تسلیت مصیبت زده اعراض کند، و به وی از روی حقارت و پستی جفا کند، و کسی که عاق کند پدر و مادر خود، یا یکی از آن دو را، و کسی که پیش از شعبان ایشان را عاق کرده بود، و در شعبان ایشان را خشنود نساخت، و حال آنکه قدرت بر آن را داشت، و همچنین هر کس کاری از سایر اقسام شرّ را انجام دهد، آویخته به شاخه ای از شاخه های زقوم است، و سوگند به آن که مرا به راستی به پیامبری

برگزید که در آویختگان به شاخه‌های درخت طوبی با آن شاخه‌ها به سوی بهشت بلند می‌شوند.

آنگاه رسول خدا ﷺ اندکی نظر خود را به جانب آسمان بلند کرد، و می‌خندید و مسرور بود، سپس نظر مبارک را به سوی زمین به زیر انداخت، پس پیشانی مبارک را درهم کشید و روی مبارکش عبوس گشت، آنگاه رو به اصحاب خود کرد و فرمود: سوگند به آن که محمد را به راستی به پیامبری برگزید به تحقیق دیدم درخت طوبی را که بلند می‌شد، و بلند می‌کرد آنان را که به او درآویخته بودند به سوی بهشت، و دیدم بعضی از ایشان را که درآویخته بودند به یک شاخه از آن، و بعضی به دو شاخه، یا به چند شاخه، برحسب پای‌بندی‌شان بر طاعات. و هرآینه زید بن حارثه را می‌بینم که در آویخته به بیشتر شاخه‌های آن و آن شاخه‌ها بلند می‌کنند او را به اعلا علیین [بالاترین مرتبه] بهشت، از این جهت خندیدم و خوشحال شدم، آنگاه به سوی زمین نگاه کردم و سوگند به آن که مرا به راستی به پیامبری برانگیخت درخت زقوم را دیدم که به پایین می‌رفت شاخه‌های آن، و درآویختگان به خود را به سوی دوزخ پایین می‌برد.

اعمال و رسوم ماه شعبان

و دیدم گروهی از ایشان را در آویخته به شاخه‌ای، و گروهی به دو شاخه یا چند شاخه بر حسب پافشاریشان بر گناهان. و هرآینه بعضی از منافقان را می‌بینم، که به بیشتر شاخه‌های آن در آویخته‌اند، و آن شاخه‌ها او را به اسفل درکات [پایین‌ترین مهلکه‌ها] فرو می‌برند، از این جهت روی درهم کشیدم، و پیشانی‌ام گرفت.

روز سوم: روز بسیار مبارکی است، شیخ طوسی در کتاب «مصباح» فرموده است: در این روز حضرت حسین بن علی علیه السلام متولد شد، و در چنین روزی توقیع [دست نوشت] شریف به سوی قاسم بن علاء همدانی وکیل حضرت امام حسن عسکری علیه السلام بیرون آمد که: مولایمان امام حسین علیه السلام در روز پنجشنبه سوم شعبان متولد شد، پس آن روز را روزه بگیر، و این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَوْلُودِ فِي هَذَا الْيَوْمِ، الْمَوْعُودِ بِشَهَادَتِهِ

خدا یا از تو می‌خواهم به حق مولود در این روز، که به شهادتش وعده داده شد

قَبْلَ اسْتِهْلَالِهِ وَوِلَادَتِهِ، بَكَّتُهُ السَّمَاءُ وَمَنْ فِيهَا، وَالْأَرْضُ

پیش از برخاستن صدایش و قبل از ولادتش، آسمان و هر که در آن است، زمین

وَمَنْ عَلَيْهَا، وَلَمَّا يَطْأُ لَبَتَيْهَا، قَتِيلِ الْعَبْرَةِ، وَسَيِّدِ الْأُسْرَةِ،

و هر که بر آن است بر او گریست در حالی که هنوز قدم در جهان نگذاشته بود، کشته اشک، سرور خاندان،

اعمال و رسوم ماه شعبان

الْمَمْدُودِ بِالنُّصْرَةِ يَوْمَ الْكُرَّةِ، الْمَعْوُضِ مِنْ قَتْلِهِ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ

مدد یافته به یاری، روز بازگشت، پاداش شهادتش، اینکه امامان از

نَسْلِهِ، وَالشِّفَاءِ فِي تُرْبَتِهِ، وَالْفَوْزَ مَعَهُ فِي أَوْبَتِهِ، وَالْأَوْصِيَاءَ

نسل اویند، و شفا در خاک اوست، و پیروزی با اوست در گاه بازگشتش، و جانشینان

مِنْ عِترَتِهِ، بَعْدَ قَائِمِهِمْ وَغَيْبَتِهِ، حَتَّى يُدْرِكُوا الْأَوْتَارَ،

از خاندانش پس از قیام کننده شان و غیبت او، تا انتقام گیرند

وَيَثَارُوا الثَّارَ، وَيَرْضُوا الْجَبَّارَ، وَيَكُونُوا خَيْرَ أَنْصَارٍ، صَلَّى

و خون خواهی نمایند، و حضرت جبار را خشنود سازند و بهترین یاران دین حق شوند، درود

اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَعَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ. اللَّهُمَّ فَبِحَقِّهِمْ إِلَيْكَ

خدا بر ایشان همگام با رفت و آمد شب و روز. خدایا! به حق آنان به تو

أَتَوْسَلُّ، وَأَسْأَلُ سُؤَالَ مُقْتَرِفٍ مُعْتَرِفٍ، مُسِيءٍ إِلَى نَفْسِهِ مِمَّا

توسل می جویم و از تو درخواست می کنم درخواست گنهکار معترف، به گناه و بد کرده

فَرَطَ فِي يَوْمِهِ وَأَمْسِهِ؛ يَسْأَلُكَ الْعِصْمَةَ إِلَى مَحَلِّ رَمْسِهِ.

به خود با اموری که در امروز و دیروزش کوتاهی نموده، از تو تا هنگام رفتن در گورش پناه می خواهد،

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعِترَتِهِ، وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ، وَبَوِّئْنَا

خدایا! بر محمد و خاندانش درود فرست، و ما را در جمع او محشور کن، و همراه

مَعَهُ، دَارَ الْكَرَامَةِ وَمَحَلَّ الْإِقَامَةِ. اللَّهُمَّ وَكَمَا أَكْرَمْتَنَا

وی در بهشت و جایگاه ابدی جای ده. خدایا! همچنان که ما را به شناسایی اش

بِمَعْرِفَتِهِ، فَأَكْرِمْنَا بِزُلْفَتِهِ، وَارْزُقْنَا مُرَافَقَتَهُ وَسَابِقَتَهُ،

گرامی داشتی پس ما را به تقرب به آن حضرت گرامی دار، و رفاقت و سابقه محبت با او را روزی ما فرما،

وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ يُسَلِّمُ لِأَمْرِهِ، وَيُكْثِرُ الصَّلَاةَ عَلَيْهِ عِنْدَ ذِكْرِهِ،

و ما را از کسانی قرار ده که فرمانش را تسلیم می شوند، و به هنگام بردن نامش صلوات زیاد بر او می فرستند،

وَعَلَى جَمِيعِ أَوْصِيَائِهِ وَأَهْلِ أَصْفِيَائِهِ، الْمَمْدُودِينَ مِنْكَ بِالْعَدَدِ

و هم بر همه جانشینان و خاندان برگزیده اش، آن یاری شدگان از سوی تو به عدد

الْإِثْنَى عَشَرَ، النُّجُومِ الزُّهَرِ، وَالْحُجَجِ عَلَى جَمِيعِ الْبَشَرِ. اللَّهُمَّ

دوازده، آنان که ستارگان درخشانند، و حجتهای الهی بر تمام بشر. خدایا!

اعمال و رسوم ماه شعبان

وَهَبْ لَنَا فِي هَذَا الْيَوْمِ خَيْرَ مَوْهَبَةٍ، وَأَنْجِحْ لَنَا فِيهِ كُلَّ طَلِبَةٍ،

بخش بر ما در این روز بهترین بخشش را، و برآور برای ما هر خواسته‌ای را،

كَمَا وَهَبْتَ الْحُسَيْنَ لِحَمْدِ جَدِّهِ، وَعَاذَ فُطْرُسُ بِمَهْدِهِ،

چنان که حسین را به محمد جدش بخشیدی، و فطرس به گهواره‌اش پناهنده شد،

فَنَحْنُ عَائِدُونَ بِقَبْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ، نَشْهَدُ تَرْبَتَهُ، وَنَنْتَظِرُ أَوْبَتَهُ.

و ما پناهنده به مزار اویم پس از شهادتش، بر تربتش حاضر می‌شویم و بازگشتش را انتظار می‌کشیم،

أَمِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

آمین ای پروردگار جهانیان.

بعد از این دعا، می‌خوانی دعای امام حسین علیه السلام را، و این

آخرین دعای آن حضرت است در روزی که دشمنانش

فزونی گرفتند، یعنی روز عاشورا: اَللّٰهُمَّ اَنْتَ مُتَعَالِي الْمَكَانِ،

خدا یا تو بلندمرتبه

عَظِيمُ الْجَبَرُوتِ، شَدِيدُ الْمَحَالِ، غَنِيٌّ عَنِ الْخَلَائِقِ، عَرِيضُ

و بزرگ جبروتی و در عذاب بس سختگیری، از آفریدگان بی‌نیازی،

الْكِبْرِيَاءِ، قَادِرٌ عَلَىٰ مَا تَشَاءُ، قَرِيبُ الرَّحْمَةِ، صَادِقُ الْوَعْدِ،

کبریائی‌ات فراگیر است، بر هر چه می‌خواهی توانایی، رحمت به بندگان نزدیک است، وعده‌ات راست،

سَابِغُ النِّعْمَةِ، حَسَنُ الْبَلَاءِ، قَرِيبٌ إِذَا دُعِيَ، مُحِيطٌ بِمَا

نعمت کامل، و آزمونت نیکوست، هنگامی که خوانده شوی بسیار نزدیکی، به آنچه

خَلَقْتَ، قَابِلُ التَّوْبَةِ لِمَنْ تَابَ إِلَيْكَ، قَادِرٌ عَلَىٰ مَا أَرَدْتَ،

آفریدی احاطه داری، برای آن که توبه کند پذیرای توبه‌ای، بر هر چه اراده کنی توانایی،

وَمُدْرِكٌ مَا طَلَبْتَ، وَشَكُورٌ إِذَا شُكِرْتَ، وَذَكُورٌ إِذَا ذُكِرْتَ؛

و آنچه را بجویی به دست آوری، هرگاه سپاس شوی، سپاس‌پذیری، و هرگاه یاد شوی یاد کنی،

أَدْعُوكَ مُحْتَاجًا، وَارْغَبُ إِلَيْكَ فَقِيرًا، وَأَفْزَعُ إِلَيْكَ خَائِفًا،

از سر نیاز تو را می‌خوانم، و با احتیاج به سوی تو میل می‌کنم، و بیمناک به جانب تو پناه می‌آورم

فضیلت و اعمال شب نیمه ماه شعبان

وَأَبْكِي إِلَيْكَ مَكْرُوبًا ، وَاسْتَعِينُ بِكَ ضَعِيفًا ، وَأَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ

و غمگین به درگاهت گریه می کنم، و در کمال ناتوانی از تو کمک می خواهم، و برای کفایت امورم بر تو

كَافِيًا ، أَحْكُم بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا [بِالْحَقِّ] ، فَإِنَّهُمْ غَرَوْنَا

تو کُل می نمایم، بین ما و بین قوم ما [به حق] داوری کن که آنان ما را فریفتند، و به ما نیرنگ زدند

وَحَدَعُونَا ، وَخَذَلُونَا وَغَدَرُوا بِنَا ، وَكَتَلُونَا وَنَحْنُ عِترَةٌ

و از یاری ما دست کشیدند، و با ما بی وفایی نمودند و ما را کشتند، و حال آنکه ما عترت

نَبِيِّكَ ، وَوَلَدُ حَبِيبِكَ ، مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، الَّذِي

پیامبر تو، و فرزند محبوب تو محمد بن عبدالله هستیم، آن که

اصْطَفَيْتَهُ بِالرَّسَالَةِ ، وَائْتَمَنْتَهُ عَلَى وَحْيِكَ ، فَاجْعَلْ لَنَا

او را به رسالت برگزیدی، و بر وحی خود امین قرار دادی، در کار ما گشایش

مِنْ أَمْرِنَا فَرَجًا وَمَخْرَجًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ .

و راه رهایی از مشکل قرار ده، به مهرت ای مهربان ترین مهربانان.

ابن عیاش گفت: از حسین بن علی بن سفیان بزوفری شنیدم،

که می گفت: امام صادق علیه السلام این دعا را، در این روز

می خواند و نیز فرمود این دعا از دعاهای روز سوم شعبان،

روز ولادت امام حسین علیه السلام است.

شب سیزدهم: اوّل لیالی بیض [شبهای روشن که عبارتند از

شبهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم] است، و کیفیت نماز

شب سیزدهم و دو شب بعد در اعمال ماه رجب [صفحه

۳۶۰] بیان شد.

شب نیمه شعبان: شب بسیار مبارکی است، از امام صادق

علیه السلام روایت شده که از امام باقر علیه السلام از فضیلت شب نیمه

فضیلت و اعمال شب نیمه ماه شعبان

شعبان سؤال شد، ایشان فرمود: این شب پس از شب قدر برترین شبهاست. در این شب خدا فضل خود را بر بندگان سرازیر می‌کند، و آنان را به بخشش و کرم خویش می‌آموزد، پس در تقرب جستن به سوی خدای تعالی در آن بکوشید، که آن شبی است که خدا به ذات مقدس خود سوگند یاد کرده، که سائلی را از درگاه خویش با دست خالی بازنگرداند، مادام که انجام معصیتی را درخواست نکند، و شب نیمه شعبان شبی است که حق تعالی آن را برای ما قرار داد در عوض شب قدر که آن را مخصوص پیامبر ﷺ فرمود، پس در دعا و ثنا بر خدای تعالی کوشش کنید...، تا آخر خبر.

از جمله برکات این شب مبارک، ولادت با سعادت حضرت سلطان عصر امام زمان (ارواحنا له الفداء) است، که در سحر چنین شبی در سال دویست و پنجاه و پنج هجری قمری در سُرْمَن رَای [سامرّای کنونی] واقع شد، و باعث فزونی شرافت این شب مبارک گشت. برای این شب چند عمل وارد است: **اول:** غسل کردن که باعث تخفیف گناهان است.

دوم: شب‌زنده‌داری به نماز و دعا و استغفار، چنان که امام زین العابدین علیه السلام انجام می‌دادند، و در روایت آمده: هر که

اعمال شب نیمه ماه شعبان

این شب را به رازونیا و عبادت پردازد دل او نمیرد در روزی که دلها بمیرند.

سوّم: زیارت امام حسین علیه السلام که افضل اعمال این شب است و باعث آمرزش گناهان است، و هر که میل دارد تا ارواح صدویست و چهار هزار پیامبر با او دست آشنایی دهند، در این شب امام حسین علیه السلام را زیارت کند، کمترین حدّ زیارت آن حضرت آن است که بر بالای بامی برآید و به جانب راست و چپ نظر کند، سپس سر به جانب آسمان برآرد، و با این کلمات حضرت را زیارت کند: السَّلَامُ

درود

عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ؛ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ .

و برکات خدا بر تو

درود و رحمت

ابا عبدالله،

بر تو ای

و هر کس در هر کجا که باشد و در هر زمان آن حضرت را به این شیوه زیارت کند، امید است که پاداش حجّ و عمره برای او نوشته شود. و ما زیارت مخصوص این شب را در باب زیارات به خواست خدا ذکر خواهیم نمود. [صفحه ۱۰۸۴]
چهارم: خواندن دعایی که شیخ و سید نقل کرده اند، و به منزله زیارت امام زمان (صلوات الله علیه) است:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ لَيْلَتِنَا [هَذِهِ]، وَمَوْلُودِهَا وَحُجَّتِكَ، وَمَوْعُودِهَا

و موعود او،

و مولود در آن، و به حق حجّت

خدایا به حق این شب

اعمال شب نیمه ماه شعبان

الَّتِي قَرَنْتَ إِلَىٰ فَضْلِهَا فَضْلًا ، فَتَمَّتْ كَلِمَتُكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ،

که به فضیلتش فضیلت دیگری را قرین ساختی، پس کامل شد کلمات به راستی و عدالت،

لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِكَ ، وَلَا مُعَقِّبَ لآيَاتِكَ ، نوركِ الْمُتَالِقُ ،

برای کلمات دگرگون سازی نیست، و برای آیات پس زنده ای نمی باشد، نور درخشان،

وَضِيَاؤُكَ الْمَشْرِقُ ، وَالْعَلَمُ النُّورُ فِي طَحْيَاءِ الدَّيْجُورِ ، الْغَائِبُ

و پرتو فروزانت، و نشانه روشن و شب تاریک، آن غایب

الْمُسْتَوْرُ ، جَلَّ مَوْلِدُهُ ، وَكَرَّمْ مُحْتَدُهُ ، وَالْمَلَائِكَةُ (فَالْمَلَائِكَةُ)

پوشیده از نظر، که عظیم بوده ولادتش، و شریف است اصل و نسبش، فرشتگان

شُهُدُهُ ، وَاللَّهُ نَاصِرُهُ وَمُؤَيِّدُهُ إِذَا آنَ مِيعَادُهُ ، وَالْمَلَائِكَةُ

گواه اویند، و خدا یاور و تأیید کننده اش، آنگاه که وعده ظهورش در رسد و فرشتگان

أَمْدَادُهُ ، سَيْفُ اللَّهِ الَّذِي لَا يَنْبُو ، وَنُورُهُ الَّذِي لَا يَخْبُو ،

مددکاران اویند، شمشیر خداست که کند نشود، و نور حق است که خاموش نگردد،

وَذُو الْحِلْمِ الَّذِي لَا يَصْبُو ، مَدَارُ الدَّهْرِ ، وَنَوَامِيسُ الْعَصْرِ ،

و با بردباری است که کاری بی منطق انجام ندهد، مدار روزگار است. اپدراش آنوامیس عصر،

وَوُلاَةُ الْأَمْرِ ، وَالْمُنْزَلُ عَلَيْهِمْ مَا يَتَنَزَّلُ (يَنْزِلُ) فِي لَيْلَةِ

و متولیان حکومت حق اند، نازل شده بر آنان آنچه در شب قدر

الْقَدْرِ ، وَأَصْحَابُ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ ، تَرَاجِمَةٌ وَحِيَّةٌ ، وَوُلاَةُ أَمْرِهِ

نازل می شود، اصحاب حشر و نشرند، و مفسران وحی خدا، و والیان امر

وَنَهْيِهِ . اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَى خَاتِمِهِمْ وَقَائِمِهِمْ ، الْمُسْتَوْرَ عَنْ

و نهی حق. خدایا! بر خاتم و قائمشان که پوشیده از عوالم ایشان است

عَوَالِمِهِمْ . اللَّهُمَّ وَادْرِكْ بِنَايَا أَيْامِهِ ، وَظُهُورِهِ وَقِيَامِهِ ،

درود فرست. خدایا! ما را به درک ایام او و ظهور و قیامش نایل فرما،

وَاجْعَلْنَا مِنْ أَنْصَارِهِ ، وَاقْرَنْ ثَارَنَا بِثَارِهِ ، وَاكْتُبْنَا فِي أَعْوَانِهِ

و از یارانش قرارمان ده، و خون خواهی ما را به خون خواهی او قرین کن، و ما را در شمار یاران و دلدادگانش

وَخُلَصَائِهِ ، وَآحِينَا فِي دَوْلَتِهِ نَاعِمِينَ ، وَبِصُحْبَتِهِ غَانِمِينَ ،

ثبث فرما، و در دولتش شاد و خرم زنده بدار، و از همنشینی اش بهره مند ساز

اعمال شب نیمه ماه شعبان

وَبِحَقِّهِ قَائِمِينَ ، وَمِنْ السَّوِّءِ سَالِمِينَ ؛ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ؛

و برپادارنده حقش قرارمان ده، و از بدیها به سلامت بدار، ای مهربانترین مهربانان،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، وَصَلَّوْا تَهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ، خَاتَمِ

و سپاس خدای را پروردگار عالمیان، و درودهای بی پایان خدا بر آقایمان محمد خاتم

النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ ، وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الصَّادِقِينَ ، وَعِترته

پیامبران و رسولان، و بر اهل بیت راستگو و خاندان

النَّاطِقِينَ ؛ وَالْعَن جَمِيعَ الظَّالِمِينَ ، وَاحْكُم بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ ؛ يَا

حقگویش باد، و خدا لعنت فرست بر همه ستمکاران، و بین ما و بین آنان داوری کن، ای

أَحْكُمَ الْحَاكِمِينَ .

داورترین داوران.

پنجم: شیخ از اسماعیل بن فضیل هاشمی روایت کرده که

گفت: حضرت صادق علیه السلام این دعا را به من تعلیم داد که آن

را در شب نیمه شعبان بخوانم: اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ، الْعَلِيُّ

خدا یا تویی زنده به خود پاینده برتر

الْعَظِيمُ، الْخَالِقُ الرَّازِقُ، الْمُحْيِي الْمُمِيتُ، الْبَدِيءُ الْبَدِيعُ؛ لَكَ

بزرگ، آفریننده روزی بخش، زندگی بخش میراننده، آغاز کننده پدیدآورنده،

الْجَلالُ وَلَكَ الْفَضْلُ ، وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الْمَنُّ ، وَلَكَ الْجُودُ

بزرگی تورااست، برتری تورااست، سپاس از آن توست، نعمت و جود،

وَلَكَ الْكَرَمُ ، وَلَكَ الْأَمْرُ وَلَكَ الْمَجْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ ، وَحَدَكَ

کرم و فرمان، بزرگواری و شکر تنها تورااست، یگانه‌ای،

لَا شَرِيكَ لَكَ؛ يَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ،

شریکی برای تو نیست، ای یگانه ای یکتا، ای مقصود خلق، ای آن که نزاده و زاده نشده

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَاعْفِرْ لِي

و برایش همتایی نبود، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و مرا ببامرز،

اعمال شب نیمه ماه شعبان

وَارْحَمْنِي ، وَاكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي ، وَاقْضِ دِينِي ، وَوَسِّعْ عَلَيَّ فِي

و به من رحمت آر، و نیازهای مهم مرا کفایت فرما، بدهکاری ام را ادا کن، روزی ام را

رِزْقِي؛ فَإِنَّكَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ كُلِّ أَمْرٍ حَكِيمٍ تَفْرُقُ، وَمَنْ تَشَاءُ مِنْ

وسعت ده، به درستی که تو در این شب هر کار استواری را مقدر می کنی، و هر که از

خَلْقِكَ تَرْزُقُ ، فَارْزُقْنِي وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ؛ فَإِنَّكَ قُلْتَ ،

خلق خود را بخواهی روزی می دهی، پس مرا روزی ده که تو بهترین روزی دهندگانی، تو گفتی

وَأَنْتَ خَيْرُ الْقَائِلِينَ النَّاطِقِينَ: ﴿وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ﴾؛ فَمِنْ

و تو بهترین گوینده و سخنگوی: «از فضل خدا بخواهید» بنابر این از

فَضْلِكَ أَسْأَلُ ، وَإِيَّاكَ قَصَدْتُ ، وَابْنَ نَبِيِّكَ اعْتَمَدْتُ ، وَلَكَ

فضلت می خواهم، و تو را قصد کردم و به فرزند پیامبرت اعتماد نمودم، و به تو

رَجَوْتُ؛ فَارْحَمْنِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

امید بستم، بر من رحم کن، ای مهربانترین مهربانان.

ششم: دعایی را بخواند که حضرت رسول ﷺ در این شب

می خواندند: اَللّٰهُمَّ اَقْسِمَ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ ، مَا يَحُولُ بَيْنَنَا

خدا یا از خشیت چنان نصیب ما کن، که بین ما

وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ رِضْوَانَكَ ،

و نافرمانی تو حایل شود، و از طاعت آنچه که ما را به خشنودیت برساند،

وَمِنْ الْيَقِينِ مَا يَهُوتُ عَلَيْنَا بِهِ مُصِيبَاتُ الدُّنْيَا . اَللّٰهُمَّ

و از یقین به قدری که گرفتاریهای دنیا را بر ما آسان سازد، خدا یا

اَمْتَعْنَا بِاَسْمَاعِنَا وَاَبْصَارِنَا ، وَقُوَّتِنَا مَا اَحْيَيْتَنَا ، وَاجْعَلْهُ

ما را به گوشه ایمان و دیدگانمان و نیرویمان تا گاهی که ما را زنده می داری بهره مند گردان، و آن را

الْوَارِثَ مِنَّا ، وَاجْعَلْ ثَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا ، وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ

وارث ما قرار بده، و انتقام ما را بر عهده کسی قرار ده که بر ما ستم روا داشته، و ما را بر کسی که با ما دشمنی

عَادَانَا ، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا ، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا اَكْبَرَ هَمِّنَا ،

ورزیده یاری ده، و مصیبت ما را در دین ما قرار نده، و دنیا را بزرگترین اندیشه و نهایت دانش ما قرار مده،

وَلَا مَبْلَغَ عَلَيْنَا ، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا؛ بِرَحْمَتِكَ يَا

به مهربانیات ای

رحم نمی کند بر ما چیره مکن،

و آن را که به ما

أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

مهربانان.

مهربان ترین

این دعا دعای جامع و کاملی است که خواندن آن در اوقات دیگر هم مغتنم است، و از کتاب «عوالی اللئالی» چنین روایت شده که حضرت رسول ﷺ همواره این دعا را می خواندند.

هفتم: بخواند صلوات هر روز را که هنگام زوال [هنگام ظهر شرعی] می خواند: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، شَجَرَةَ النُّبُوَّةِ وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ...»

هشتم: دعای کامل را بخواند که ورودش در این شب است، و به طور کامل در باب اوّل گذشت.

نهم: هریک از ذکرهای «سُبْحَانَ اللَّهِ» و «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، و «اللَّهُ أَكْبَرُ»، و «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» را صد مرتبه بگوید، تا خدای تعالی همه گناهان گذشته او را بیامرزد، و حاجتهای دنیا و آخرت او را برآورد. دهم: شیخ طوسی در کتاب (مصباح) از

اعمال شب نیمه ماه شعبان

ابو یحیی در ضمن خبری در فضیلت شب نیمه شعبان روایت کرده است که گفت: به مولای خود امام صادق علیه السلام گفتم: بهترین دعاها در این شب کدام است؟ فرمود: هرگاه نماز عشا را بجا آوردی، دو رکعت نماز به این ترتیب بخوان، در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «کافرون» و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «توحید» و چون سلام دادی، بگو «سُبْحَانَ اللَّهِ» سی و سه مرتبه، و «الْحَمْدُ لِلَّهِ» سی و سه مرتبه، و «اللَّهُ أَكْبَرُ» سی و چهار مرتبه، سپس بگو: یا مَنْ إِلَيْهِ مَلْجَأُ

ای آن که پناه بندگان در

الْعِبَادِ فِي الْمُهَمَّاتِ، وَإِلَيْهِ يَفْزَعُ الْخَلْقُ فِي الْمُلْهَمَاتِ، يَا عَالِمُ

سختیها به سوی اوست، و بندگان در رخدادهای ناگوار به سوی او پناه می‌برند، ای دانای

الْجَهْرِ وَالْخَفِيَّاتِ، [و] يَا مَنْ لَا تَخْفَى عَلَيْهِ خَوَاطِرُ الْأَوْهَامِ،

آشکار و پنهان، ای آن که خیالات و هم و فکر، و آنچه را اوهام در نظر می‌آورد

وَتَصَرَّفُ الْخَطَرَاتِ، يَا رَبَّ الْخَلَائِقِ وَالْبَرِيَّاتِ، يَا مَنْ بِيَدِهِ

بر او پنهان نمی‌ماند، ای پروردگار خلائق و آفریده‌ها، ای آن که

مَلَكَوْتُ الْأَرْضَيْنِ وَالسَّمَاوَاتِ، أَنْتَ اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

ملکوت زمینها و آسمانها به دست اوست، تویی خدا، معبودی جز تو نیست،

أُمْتُ إِلَيْكَ بِلا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، فَيَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اجْعَلْنِي فِي هَذِهِ

به اینکه معبودی جز تو نیست توسل می‌جویم، پس ای آن که معبودی جز تو نیست، مرا در این

اللَّيْلَةِ مِمَّنْ نَظَرْتَ إِلَيْهِ فَرَحْمَتِهِ، وَسَمِعْتَ دُعَاءَهُ فَأَجَبْتَهُ،

شب از کسانی قرار ده که به ایشان نظر کردی و به آنان رحم نمودی، و دعایشان را شنیدی پس اجابت کردی

وَعَلِمْتَ اسْتِقَالَتَهُ فَأَقْلَنْتَهُ، وَتَجَاوَزْتَ عَنْ سَالِفِ خَطِيئَتِهِ،

و درخواست گذشت از گناهشان را دانستی، پس ایشان را آمرزدی، و از خطای گذشته و گناه بزرگشان

اعمال شب نیمه ماه شعبان

وَعَظِيمِ جَرِيرَتِهِ ، فَقَدْ اسْتَجَرْتُ بِكَ مِنْ ذُنُوبِي ، وَلِحَاثُ

درگذشتی، به تحقیق از گناهانم به تو پناه آوردم، و برای پرده پوشی

إِلَيْكَ فِي سِتْرِ عُيُوبِي . اللَّهُمَّ فَجِّدْ عَلَيَّ بِكَرَمِكَ وَفَضْلِكَ ،

عیبهایم به تو پنهانده شدم، خدایا! با کرم و فضلت بر من ببخش،

وَاحْطُطْ خَطَايَايَ بِحِلْمِكَ وَعَفْوِكَ ، وَتَعَمَّدَنِي فِي هَذِهِ

و به بردباری و گذشتت خطاهایم را بریز، و مرا در این

اللَّيْلَةِ بِسَائِغِ كَرَامَتِكَ ، وَاجْعَلْنِي فِيهَا مِنْ أَوْلِيَائِكَ ، الَّذِينَ

شب با کرامت کاملت فرو پوشان، و از اولیای تو که برای

اجْتَبَيْتَهُمْ لِبِطَاعَتِكَ ، وَاخْتَرْتَهُمْ لِعِبَادَتِكَ ، وَجَعَلْتَهُمْ

طاعتت برگزیدی، و برای عبادتت اختیار کردی و خالص

خَالِصَتَكَ وَصِفْوَتَكَ . اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِّنْ سَعْدَ جَدُّو ،

و برگزیده درگاهت نمودی قرار ده، خدایا! مرا از کسانی که کوشش شان قرین سعادت شد،

وَتَوْفَّرَ مِنَ الْخَيْرَاتِ حَظُّهُ ، وَاجْعَلْنِي مِّنْ سَلِمَ فَنِعَمَ ، وَفَازَ

و بهره شان از خیرات کامل گشت قرار ده، و نیز مرا از کسانی قرار ده که سلامت یافتند

فَعَنِمَ ، وَاكْفِنِي شَرَّ مَا أَسْلَفْتُ ، وَاعْصِمْنِي مِنَ الْإِزْدِيَادِ فِي

و نعمت پذیر و رستگار گشته پس بهره بردند، و مرا از گزند آنچه پشت سر گذاردم کفایت فرما، و از زیاده روی در

مَعْصِيَتِكَ ، وَحَبِّبْ إِلَيَّ طَاعَتَكَ ، وَمَا يُقَرِّبُنِي مِنْكَ ،

معصیتت نگاه دار، طاعتت و هر آنچه مرا به تو نزدیک می سازد و مقرب درگاهت می نماید

وَيُزِلْفُنِي عِنْدَكَ . سَيِّدِي ، إِلَيْكَ يَلْجَأُ الْهَارِبُ ، وَمِنْكَ

محبوب من قرار ده، سرورم هر فراری به تو پناه می آورد، و هر جوینده به تو

يَلْتَمِسُ الطَّالِبُ ، وَعَلَى كَرَمِكَ يُعَوَّلُ الْمُسْتَقِيلُ التَّائِبُ ،

التماس می کند، و هر عذرخواه به تو کرم ترین کریمانی، و توبه گانت را دستور

أَدَّبْتَ عِبَادَكَ بِالتَّكْرُمِ ، وَأَنْتَ أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ ، وَأَمَرْتَ بِالْعَفْوِ

بندگانت را با احترام گذاردن به آنان ادب کردی و تو کریم ترین کریمانی، و بندگانت را دستور

عِبَادَكَ ، وَأَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ . اللَّهُمَّ فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ

به گذشت دادی و توبی آمرزنده مهربان، خدایا! مرا نسبت به آنچه از کرم امیدوارم

اعمال شب نیمه ماه شعبان

مِنْ كَرَمِكَ ، وَلَا تُؤْيِسْنِي مِنْ سَائِغِ نِعَمِكَ ، وَلَا تُخَيِّبْنِي مِنْ

بی بهره مکن، و از نعمتهای کاملت و امید مساز، و از بهره

جَزِيلِ قِسْمِكَ ، فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ لِأَهْلِ طَاعَتِكَ ، وَاجْعَلْنِي فِي

فراوانت که در این شب برای اهل طاعتت مقرر نموده ای بی نصیب مکن،

جُنَّةٍ مِنْ شَرِّ بَرِيَّتِكَ؛ رَبِّ إِنْ لَمْ أَكُنْ مِنْ أَهْلِ ذَلِكَ ، فَانْتَ

و مرا از شر مخلوقات در سپر استواری قرار ده، پروردگارا هر چند سزاوار آن همه عنایت نباشم، ولی تو

أَهْلُ الْكَرَمِ وَالْعَفْوِ وَالْمَغْفِرَةِ ، وَجُدْ عَلَيَّ بِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ لَا بِمَا

اهل کرم و گذشت و آمرزشی، بر من چنان که شایسته آنی مرحمت فرما،

أَسْتَحِقُّهُ ، فَقَدْ حَسُنَ ظَنِّي بِكَ ، وَتَحَقَّقَ رَجَائِي لَكَ ،

نه چنان که سزاوار آنم، زیرا گمانم به تو نیکو است، و امیدم به تو برجا،

وَعَلَقْتُ نَفْسِي بِكَرَمِكَ ، فَانْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ، وَأَكْرَمُ

و به کرمت او یختم، پس تو مهربان ترین و کرامت ترین

الْأَكْرَمِينَ . اللَّهُمَّ وَاخْصُصْنِي مِنْ كَرَمِكَ بِجَزِيلِ قِسْمِكَ ،

کریمانی، خدایا! خاص گردان مرا از روی کرمت به فراوانی روزی،

وَاعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ ، وَاغْفِرْ لِي الذَّنْبَ الَّذِي يَحْبِسُ

و پناه می آورم به عفو تو از عقابت، و بیامرز بر من گناهی را که زشت خویی آورد،

عَلَى الْخُلُقِ ، وَيُضَيِّقُ عَلَيَّ الرِّزْقَ ، حَتَّى أَقُومَ بِصَالِحِ رِضَاكَ ،

و روزی را بر من تنگ می کند، تا به خشنودی در خورت بپا خیزم،

وَأَنْعَمَ بِجَزِيلِ عَطَائِكَ ، وَأَسْعَدَ بِسَائِغِ نِعْمَائِكَ ، فَقَدْ لَذْتُ

و به فراوانی عطایت متنعم شوم، و به نعمتهای کاملت خوشبخت گردم، هر آینه به استانت

بِحَرَمِكَ ، وَتَعَرَّضْتُ لِكَرَمِكَ ، وَاسْتَعَذْتُ بِعَفْوِكَ مِنْ

پناه آوردم، و متعرض کرمت شدم، و به عفو تو از مجازات، و به بردباری ات از خشم پناه بردم، پس ببخش مرا

عُقُوبَتِكَ ، وَبِحِلْمِكَ مِنْ غَضَبِكَ ، فَجُدْ بِمَا سَأَلْتُكَ ، وَأَنْلِ

آنچه که از تو درخواست نمودم، و به من برسان آنچه را از تو خواهم کردم، از تو می خواهم

مَا التَّمَسْتُ مِنْكَ ، أَسْأَلُكَ بِكَ لَا بِشَيْءٍ هُوَ أَعْظَمُ مِنْكَ .

به حق خودت نه به چیزی که بزرگتر از تو باشد که چیزی بزرگتر از تو نیست.

اعمال شب نیمه ماه شعبان

آنگاه به سجده می‌روی و می‌گویی: «یا رَبِّ» بیست

پروردگارا

مرتبه، «یا اَللّهُ» هفت مرتبه، «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّهِ»

جز به خدا نیست

جنبش و نیرویی

خدایا

هفت مرتبه، «ما شاءَ اللهُ» ده مرتبه، «لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّهِ» ده مرتبه،

نیرویی جز به خدا نیست

خواست خواست خدا است

پس صلوات می‌فرستی بر پیامبر و آل او علیهم‌السلام، و از خدا حاجت خود را می‌خواهی، پس سوگند به خدا که اگر در پی این عمل، به عدد قطرات باران حاجت بخواهی هر آینه خدا (عزّ و جلّ) به کرم فراگیر و فضل بزرگش، آن حاجات را به تو می‌رساند.

یازدهم: شیخ طوسی و کفعمی فرموده‌اند که در این شب این دعا را بخواند:

إِلَهِي تَعَرَّضْ لَكَ فِي هَذَا اللَّيْلِ الْمُتَعَرِّضُونَ ، وَقَصِّدَكَ

و قصد تو نمودند

به سوی تو روی آوردگان،

الهی در این شب روی آوردند

الْقاصِدُونَ ، وَأَمَّلْ فَضْلَكَ وَمَعْرِفَكَ الطَّالِبُونَ ، وَلَكَ فِي

از جانب تو در

جویندگان،

واحسانت را آرزو کردند

و فضل

قصدکنندگان،

هَذَا اللَّيْلِ نَفَحَاتُ وَجَوَائِزُ ، وَعَطَايَا وَمَوَاهِبُ ، تَمُنُّ بِهَا عَلَى مَنْ

که به هر کس از

و عطاها و مواهبی است

رحمت و هدایا

این شب نسیمهای

تَشَاءُ مِنْ عِبَادِكَ ، وَتَمْنَعُهَا مَنْ لَمْ تَسْبِقْ لَهُ الْعِنَايَةُ مِنْكَ ، وَهَا

عنایتت شامل حال

و از هر کس که پیشینه

تفضل می‌کنی،

بندگان بخواهی

أَنَا ذَا عُبَيْدِكَ الْفَقِيرِ إِلَيْكَ ، أَلْمُوِّمِلُ فَضْلَكَ وَمَعْرِفَكَ ، فَإِنْ

نیازمند به تو، احسان و نیکی‌ات را آرزو مند،

هم اینک من این بنده کوچک تو،

او نگشته باز می‌داری،

اعمال شب نیمه ماه شعبان

كُنْتُ يَا مَوْلَايَ تَفَضَّلْتَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، عَلَى أَحَدٍ مِنْ

چنانچه ای مولای من در جایگاهی که در این شب بر یکی از بندگان

خَلْقِكَ ، وَعُدْتَ عَلَيْهِ بِعَائِدَةٍ مِنْ عَطْفِكَ ، فَصَلِّ عَلَى

احسان نمودی، و بر او جایزه ای عطا کردی، پس بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ ، الْخَيْرِينَ الْفَاضِلِينَ ،

محمد و خاندان محمد که پاکان و پاکیزگان و نیکوکاران و برترینند

وَجُدْ عَلَى بَطْوَلِكَ وَمَعْرِوْفِكَ ؛ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ ؛ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى

درود فرست، و از نعمت و نیکیات بر من ببخش ای پروردگار جهانیان، و درود خدا و سلام بسیار بر

مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ ، وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ ، وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا ؛ إِنَّ اللَّهَ

محمد خاتم پیامبران و خاندان پاکش باد، به درستی که خدا

حَمِيدٌ مُجِيدٌ . اَللّهُمَّ اِنِّیْ اَدْعُوْكَ کَمَا اَمَرْتَ ، فَاسْتَجِبْ لِیْ کَمَا

ستوده و بزرگوار است. خدا یا! تو را می خوانم آنچنان که فرمان دادی، پس دعایم را به اجابت برسان همانطور

وَعُدْتَ ؛ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ . و این دعایی است که در

که وعده فرمودی، که تو هرگز از وعده خویش تخلف نکنی.

سحرها در پی نماز شفع خوانده می شود. دوازدهم: بعد از هر دو

رکعت از نماز شب و شفع، و بعد از دعاها و تر دعایی را

که شیخ طوسی و سید ابن طاووس روایت کرده اند بخواند.

سیزدهم: سجده ها و دعاهایی را که از رسول خدا ﷺ

روایت شده بجا آورد از جمله روایتی است که شیخ از

حماد بن عیسی از ابان بن تغلب روایت کرده که گفت: امام

صادق علیه السلام فرمودند: شب نیمه شعبانی فرا رسید، رسول خدا

در آن شب در منزل عایشه بود، چون شب به نیمه رسید از

اعمال شب نیمه ماه شعبان

بستر خود برای عبادت برخاست، هنگامی که عایشه بیدار شد، دریافت که پیامبر از خوابگاه خویش بیرون رفته، وی را همچون اغلب زنان وسوسه گرفت، گمان کرد آن حضرت نزد همسر دیگری از همسرانش رفته، از جای برخاست و چادرش را بر خود پیچید و سوگند به خدا که چادر او از ابریشم و کتان نبود، تارش از مو، و پودش از کرک شتر مایه داشت، حجره به حجره در حجره های زنان رسول خدا جستجو می کرد، در این میان که در جستجوی آن حضرت بود، ناگهان نگاهش به رسول خدا افتاد که مانند جامه ای بر زمین چسبیده و در حال سجده است، به نزدیک آن حضرت رفت، شنید در سجده اش چنین می گوید:

سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَخَيَالِي ، وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِي ، هَذِهِ يَدَايَ

همه هستی و اندیشه ام برایت سجده کرد، و دلم به تو ایمان آورد، این است دستانم

وَمَا جَنَيْتُهُ عَلَى نَفْسِي ؛ يَا عَظِيمُ تُرْجَى لِكُلِّ عَظِيمٍ ، اِغْفِرْ لِي

و آنچه بر خود جنایت کردم ای بزرگی که برای هر کار بزرگی به او امید است،

الْعَظِيمُ ؛ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ ، إِلَّا الرَّبُّ الْعَظِيمُ . سپس سر

از من گناه بزرگ را بیامرز، زیرا گناه بزرگ را جز پروردگار بزرگ نمی آمرزد.

مبارک خویش را از سجده برداشت، و دوباره به سجده

برگشت، عایشه شنید که آن حضرت می گوید: اَعُوذُ بِنُورِ

پناه می آورم به نور

اعمال شب نیمه ماه شعبان

وَجْهَكَ، الَّذِي أَضَاءَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ،

جلوهات که آسمانها و زمینها بر آن روشن شد،

وَانْكَشَفَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ، وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ،

و تاریکیها با آن برطرف گشت، و با آن کار گذشتگان و آیندگان اصلاح شد،

مِنْ فَجَاءَةِ نَقِمَتِكَ، وَمِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ، وَمِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ.

از فرا رسیدن عذاب ناپهنگامت و از دگرگونی عافیت، و از زایل شدن نعمت.

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي قَلْبًا تَقِيًّا نَقِيًّا، وَمِنْ الشَّرِكِ بَرِيًّا، لَا كَافِرًا

خدایا! دل با تقوا و صفا یافته، و بیزار از شرک، نه کافر و بدبخت روزی

وَلَا شَقِيًّا. سپس دو طرف روی خود را بر خاک نهاد

من گردان.

و كُفْتُ: عَفَرْتُ وَجْهِي فِي التُّرَابِ، وَحُقَّ لِي أَنْ أَسْجُدَ لَكَ.

روی خویش را به خاک ساییدم، و مرا سزااست که تو را سجده کنم.

آنگاه که رسول خدا ﷺ خواست به اطاق برگردد، عایشه

با شتاب به جانب بستر خویش رفت، و هنگامی که رسول

خدا ﷺ به خوابگاه خویش آمد، شنید که عایشه بلند نفس

می زند، فرمود: این بلند نفس زدن چیست؟ آیا ندانستی که

امشب چه شبی است؟ این شب نیمه شعبان است که در آن

روزیها قسمت می شود، و زمان مرگ اشخاص ثبت

می گردد، و نام کسانی که باید به حج بروند نوشته می شود،

به درستی که خدای تعالی می آمرزد از میان خلق خود بیش

از عدد موهای بُزهای قبیله کلب را، و در این شب خدای

تعالی فرشتگان را از عالم بالا به سوی مکه در زمین

اعمال شب نیمه ماه شعبان

می فرستد.

چهاردهم: نماز جناب جعفر طیار را بجا آورد، چنان که شیخ از امام رضا علیه السلام روایت کرده.

پانزدهم: نمازهای این شب را بجا آورد که بسیار است، از جمله نمازی است که ابو یحیی صنعانی از امام باقر و امام صادق علیهما السلام روایت کرده، و همچنین سی نفر از کسانی که مورد اطمینان و اعتماد هستند از آن دو بزرگوار روایت کرده اند که هرگاه شب نیمه شعبان فرا رسید چهار رکعت نماز بجا آور به این ترتیب که در هر رکعت سوره «حمد» و پس از آن صد مرتبه سوره «توحید» را بخوان. و چون فارغ شدی بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي إِلَيْكَ فَقِيرٌ، وَمِنْ عَذَابِكَ خَائِفٌ مُسْتَجِيرٌ.

خدایا! نیازمند به توام، و از عذابت بیمناک و به تو پناهنده ام،

اللَّهُمَّ لَا تُبَدِّلْ اسْمِي، وَلَا تُغَيِّرْ جِسْمِي، وَلَا تَجْهَدْ بِلَائِي،

خدایا! نامم را از گروه بندگان به گروهی دیگر تبدیل مکن، جسمم را تغییر مده، آزمونم را سخت مکن،

وَلَا تُشِمِتْ بِي أَعْدَائِي؛ أَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ

دشمن شادم مساز، پناه می آورم به عفو از مجازات، و به

بِرَحْمَتِكَ مِنْ عَذَابِكَ، وَأَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ

رحمت از عذاب، و به خشنودیت از خشم، و به تو از

مِنْكَ، جَلَّ ثَنَاؤُكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ، وَفَوْقَ

ثنایت پس بزرگ است، تو چنانی که خود بر خویش ثنا کردی و برتر از

مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ.

آنچه گویندگان گویند.

و بدان که برای خواندن صد رکعت نماز در این شب به این ترتیب که در هر رکعت سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «توحید» ده مرتبه خوانده شود، فضیلت بسیار وارد شده. و در اعمال ماه رجب دستور العمل شش رکعت نماز در این شب با سوره‌های «حمد» و «تَبَارَكَ» و «یس» و «توحید» گذشت.

روز نیمه شعبان: روز ولادت شریف امام دوازدهم مولانا و امامنا المهدی حضرت حجة بن الحسن صاحب الزمان (صلوات الله علیه و علی آبائه) است. «و زیارت آن حضرت در هر زمان و مکان و دعا برای تعجیل فرج آن حضرت به هنگام زیارتش مستحب است، و زیارت آن حضرت در سرداب شهر سامراء تأکید بیشتری دارد، و اوست که ظهور و فرمانروایی اش یقینی است، و اوست که زمین را پر از عدل و داد می کند، چنان که از ستم و بیداد پر شده است.»

اعمال سایر روزهای این ماه: از حضرت رضا علیه السلام روایت شده: هر که سه روز آخر ماه شعبان را روزه بدارد و آن را به ماه مبارک رمضان پیوند دهد حق تعالی ثواب روزه دو ماه

پی‌درپی را برای او بنویسد. ابو الصّلت هروی روایت کرده: در جمعه آخر ماه شعبان خدمت حضرت رضا علیه السلام رسیدم، حضرت فرمود: ای ابو الصّلت بیشتر ماه شعبان گذشت، و این روز جمعه آخر آن است، پس تدارک و تلافی کن در انجام آنچه از این ماه باقی مانده و کوتاهی‌هایی که در گذشته این ماه کرده‌ای، و بر تو باد که بر آنچه برای تو سودمند است روی آوری و بسیار دعا و استغفار کرده و قرآن تلاوت کن، و از گناهان خود به سوی خدا توبه کن، تا وقتی ماه مبارک فرا رسد، خود را برای خدا خالص کرده باشی، و امانت و حق کسی را بر عهده خود مگذار مگر آنکه ادا کنی، و در دل خویش کینه کسی را و امگذار مگر آن که بیرون کنی، و گناهی را مگذار جز آن که ترک کنی و از خدا بترس، و در امور پنهان و آشکار خود، بر او توکل کن، که هر کس بر خدا توکل کند، خدا او را بس است، و در باقیمانده ماه این دعا را بسیار بخوان:

اَللّٰهُمَّ اِنْ لَمْ تَكُنْ غَفَرْتَ لَنَا فَمَا مَضٰى مِنْ شَعْبَانَ ، فَاغْفِرْ لَنَا

پس در آن مقدار که از آن

آنچه از ماه شعبان گذشت ما را نیامرزیدی،

خدا یا اگر در

فَمَا بَقِيَ مِنْهُ .

باقی مانده است ما را بیامرز.

دُعای شب آخر ماه شعبان و اول ماه رمضان

به درستی که حق تعالی در این ماه، بنده‌های بسیاری را به خاطر حرمت ماه مبارک رمضان، از آتش دوزخ برهاند. شیخ طوسی از حارث بن مغیره نضری روایت کرده است که امام صادق علیه السلام در شب آخر ماه شعبان، و شب اول ماه رمضان چنین می‌خواند:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ هٰذَا الشَّهْرَ الْمُبَارَكَ، الَّذِي اُنْزِلَ فِيْهِ الْقُرْآنُ، وَجُعِلَ

خدایا این ماه مبارک که قرآن در آن نازل گشته، و هدایتی

هُدًى لِلنَّاسِ، وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ قَدْ حَضَرَ،

برای مردم، و دلایل روشنی از هدایت و تمیز میان حق و باطل قرار داده شده است،

فَسَلِّمْنَا فِيْهِ وَسَلِّمُهُ لَنَا، وَتَسَلَّمْهُ مِنَّا، فِى يُسْرِ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ؛

فرا رسید، پس ما را در آن به سلامت بدار و آن را برایمان سالم نگهدار، و از سوی خویش در حال آسانی و سلامت

يَا مَنْ اَخَذَ الْقَلِيلَ، وَشَكَرَ الْكَثِيْرَ، اِقْبَلْ مِنِّى الْيُسْرِ.

کامل از ما تحویل بگیرش، ای آن که اندک را بپذیرد، و بسیار را قدر نهد، از من اندک را بپذیر.

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ اَنْ تَجْعَلَ لِّىْ كُلِّ خَيْرٍ سَبِيْلًا، وَمِنْ كُلِّ مَا

خدایا از تو درخواست می‌کنم برای من به سوی هر خیری راهی، و از هر چه نمی‌پسندی

لَا تُحِبُّ مَا نَعَا؛ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ، يَا مَنْ عَفَا عَنِّى، وَعَمَّا خَلَوْتُ

مانعی قرار دهی، ای مهربان‌ترین مهربانان، ای آن که از من درگذشت و از آنچه

بِهِ مِنَ السَّيِّئَاتِ، يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْنِى بِاَرْتِكَابِ الْمُعَاصِى، عَفْوَكَ

از زشتیها در پنهان انجام دادم چشم‌پوشی کرد، ای آن که مرا به سبب ارتکاب گناهان سرزنش ننمود، عفو،

عَفْوَكَ عَفْوَكَ يَا كَرِيْمٌ. اِلٰهِي وَعَظَمْتَنِيْ فَلَمْ اَتَّعِظْ، وَزَجَرْتَنِيْ

عفو، عفو را خواهم، ای کریم. خدایا پندم فرمودی، پندپذیر نشدم،

عَنْ مَحَارِمِكَ فَلَمْ اَنْزَجِرْ، فَمَا عُذْرِىْ؟! فَاعْفُ عَنِّى يَا كَرِيْمٌ،

و از حرامهای بازم داشتی، باز نایستادم، پس مرا چه عذری است، از من درگذر ای کریم،

دُعای شب آخر ماه شعبان اول ماه رمضان

عَفْوِكَ عَفْوِكَ . اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ ،

عفوت، عفوت را خواهم. خدا یا! آسودگی به گاه مرگ

وَالْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ؛ عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِكَ ، فَلْيَحْسُنْ

و عفو هنگام حساب را از تو می خواهم، گناه از بندهات بزرگ شده، پس شایسته است

التَّجَاوُزُ مِنْ عِنْدِكَ ، يَا أَهْلَ التَّقْوَىٰ وَيَا أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ ، عَفْوِكَ

گذشت از جانب تو نیکو باشد، ای پروا پذیر، و شایسته آمرزش، عفوت،

عَفْوِكَ . اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ ،

عفوت را خواهم. خدا یا! من بنده تو، فرزند بنده تو، فرزند کنیز توام،

ضَعِيفٌ فَقِيرٌ إِلَىٰ رَحْمَتِكَ ، وَأَنْتَ مُنْزِلُ الْغِنَىٰ وَالْبَرَكَاتِ عَلَىٰ

ناتوانم به رحمتت نیازمندم، تو فرود آورنده دارایی و برکت بر

الْعِبَادِ، قَاهِرٌ مُّقْتَدِرٌ، أَحْصَيْتَ أَعْمَالَهُمْ ، وَقَسَمْتَ أَرْزَاقَهُمْ ،

بندگان هستی، چیره و توانایی، کارهای بندگان را شمرده ای، و روزی شان را قسمت کرده ای،

وَجَعَلْتَهُمْ مُّخْتَلِفَةً السِّنِّتُمْ وَأَلْوَانُهُمْ ، خَلَقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقِ ،

و زبانها و رنگهایشان را مختلف قرار دادی، آفرینشی از پس آفرینش دیگر،

وَلَا يَعْلَمُ الْعِبَادُ عِلْمَكَ ، وَلَا يَقْدِرُ الْعِبَادُ قَدْرَكَ ، وَكُنَّا فَقِيرٌ

بندگان کرانه های دانشت را نمی دانند، و جایگاهت را اندازه ندارند، و همه ما نیازمند

إِلَىٰ رَحْمَتِكَ ، فَلَا تَصْرِفْ عَنِّي وَجْهَكَ ، وَاجْعَلْنِي مِنْ صَالِحِي

به رحمت تویییم، روی از من برمتاب، و مراد

خَلْقِكَ ، فِي الْعَمَلِ وَالْأَمَلِ ، وَالْقَضَاءِ وَالْقَدَرِ . اَللّٰهُمَّ اَبْقِنِي

عمل و آرزو و قضا و قدر از شایستگان بندگان قرار ده. خدایا مرا باقی بدار

خَيْرَ الْبَقَاءِ ، وَافِنِي خَيْرَ الْفَنَاءِ ، عَلَىٰ مُوَالَاةِ أَوْلِيَائِكَ ،

به بهترین بقاء، و بمیران به بهترین مرگ، بر پایه دوستی دوستان،

وَمُعَادَاةِ أَعْدَائِكَ ، وَالرَّغْبَةِ إِلَيْكَ ، وَالرَّهْبَةِ مِنْكَ ، وَالْخُشُوعِ

و دشمنی با دشمنانت، و میل به سویت، و ترس از حضرتت، و خشوع

وَالْوَفَاءِ ، وَالتَّسْلِيمِ لَكَ ، وَالتَّصَدِيقِ بِكِتَابِكَ ، وَاتِّبَاعِ سُنَّةِ

و وفا و تسلیم در آستانت، و تصدیق به کتابت، و پیروی از روش

دُعای شب آخر ماه شعبان اول ماه رمضان

رَسُوْلِكَ . اَللّٰهُمَّ مَا كَانَ فِي قَلْبِي مِنْ شَكٍّ اَوْ رِيْبَةٍ ، اَوْ جُحُوْدٍ

پیامبرت. خدایا آنچه در دلم می باشد از شک یا تردید یا انکار

اَوْ قُنُوْطٍ ، اَوْ فَرَحٍ اَوْ بَذَخٍ اَوْ بَطَرٍ ، اَوْ خِيْلَاءٍ اَوْ رِيَاءٍ اَوْ سُمْعَةٍ ،

یا ناامیدی یا خوشی هواپرستانه یا کبر یا سرکشی یا خودبینی یا ریا یا میل

اَوْ شِقَاقٍ اَوْ نِفَاقٍ ، اَوْ كُفْرٍ اَوْ فُسُوْقٍ ، اَوْ عَصِيَانٍ اَوْ عَظَمَةٍ ،

به شهرت یا نفاق افکنی یا دورویی یا کفر یا نافرمانی یا گناه یا فخر فروشی یا هرچه که نزد

اَوْ شَيْءٍ لَا تُحِبُّ ، فَاسْأَلْكَ يَا رَبِّ ، اَنْ تُبَدِّلَنِي مَكَانَهُ اِيْمَانًا

تو ناخوشایند است، پس از تو درخواست می کنم ای پروردگارم که آنها را تبدیل کنی به ایمان

بِوَعْدِكَ ، وَوَفَاءَ بَعْهَدِكَ ، وَرِضًا بِقَضَائِكَ ، وَزُهْدًا فِي الدُّنْيَا ،

به وعدهات و وفای به پیمانت و خشنودی به قضایت و پارسایی در دنیا

وَرَغْبَةً فِيمَا عِنْدَكَ ، وَآثَرَةً وَطَمَآئِنَةً ، وَتَوْبَةً نَّصُوْحًا ، اَسْأَلُكَ

و رغبت به آنچه نزد توست، و انتخاب نیکو و آرامش و توبه خالص، همه اینها را از تو درخواست می کنم

ذٰلِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ . اِلٰهِي اَنْتَ مِنْ حِلْمِكَ تُعْصِي ، وَمِنْ

ای پروردگار جهانیان. بار خدایا از روی بردباری ات نافرمانی شوی، و به خاطر

كَرَمِكَ وَجُوْدِكَ تُطَاعُ ، فَكَأَنَّكَ لَمْ تُعْصَ (لَمْ تَرَ) ، وَ اَنَا وَمَنْ

کرم و بخشنده گی ات اطاعت گردی چنان که گویا نافرمانی نشدی، و من و هر

لَمْ يَعِصْكَ سَكَّانُ اَرْضِكَ ، فَكُنْ عَلَيْنَا بِالْفَضْلِ جَوَادًا ، وَبِالْخَيْرِ

که نافرمانی ات نکردند، ساکنان زمین تویم، بر ما با فضل بخشنده باش، و با خیر

عَوَادًا؛ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ ؛ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ ، صَلَاةً

بهره رسان، ای مهربان ترین مهربانان، و درود خدا بر محمد و خاندانش باد، درودی

دَائِمَةً لَا تُحْصٰى وَلَا تُعَدُّ ، وَلَا يَقْدِرُ قَدْرَهَا غَيْرُكَ ؛ يَا اَرْحَمَ

همواره که به شمار و عدد در نیاید، و قدرش را جز تو نداند، ای مهربان ترین

الرَّاحِمِيْنَ .

مهربانان.

فصل سوم: فضیلت و اعمال ماه مبارک رمضان

شیخ صدوق به سند معتبر، از حضرت رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش، از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کرده که: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله برای ما خطبه‌ای خواند و در آن خطبه فرمود: ای مردم ماه خدا با برکت و رحمت و آمرزش به سوی شما روی آورده، ماهی که نزد خدا بهترین ماهها، و روزهایش بهترین روزها، و شبهایش بهترین شبها، و ساعاتش بهترین ساعتهاست. و آن ماهی است که شما را در آن به سوی میهمانی خدا خوانده‌اند، و در آن از اهل کرامت خدا شده‌اید، نفسهای شما در آن ماه پاداش تسبیح، و خواب شما ثواب عبادت، و اعمال شما پذیرفته، و دعا‌های شما مستجاب است، از پروردگار خویش با نیت‌های صادقانه و دل‌های پاکیزه از گناهان و صفات ناپسند درخواست کنید که به شما برای روزه داشتن در آن و تلاوت قرآن توفیق دهد، همانا بدبخت و بدعاقبت کسی است که در این ماه بزرگ از آمرزش خدا محروم شود. و به گرسنگی و تشنگی در این ماه، تشنگی و گرسنگی روز قیامت را به یاد آرید، به تهیدستان و از کارافتادگان صدقه دهید، پیران خود را تعظیم

و به کودکان مهربانی روا دارید، خویشان خود را نوازش کنید و زبانهای خود را از آنچه نباید گفت بازدارید و دیده‌های خویش را از آنچه نگاه به آن روا نیست فروپوشید، و گوشهای خود را از آنچه شنیدنش بر شما سزاوار نیست بازدارید، با یتیمان مهربانی کنید، تا بعد از شما با یتیمان شما مهربانی کنند. از گناهان خود به سوی خدا توبه کنید، دستهای خود را در اوقات نماز به دعا بردارید، زیرا وقت نماز بهترین ساعتهاست، حق تعالی در این اوقات به سوی بندگانش به رحمت نظر می‌کند، به آنان پاسخ می‌دهد هر گاه او را بخوانند و لیبیک می‌گوید هر گاه او را ندا دهند اجابت می‌نماید هر گاه او را بخوانند. ای مردم همانا وجود شما در گرو کرده‌های شماست پس آن را با آمرزش خواهی از خدا از گرو رها سازید. و پشت شما از گناهان گرانبار است، پس آن را به طولانی ساختن سجده‌ها سبک کنید، و بدانید حق تعالی به عزّت و جلال خود سوگند یاد کرده، که نمازگزاران و سجده‌کنندگان در این ماه را عذاب ننماید، و آنان را در قیامت به آتش دوزخ نترساند. ای مردم هر که از شما روزه‌دار مؤمنی را در این ماه افطار دهد، برای او نزد خدا ثواب آزاد کردن بنده و آمرزش گناهان پیشین

خواهد بود. بعضی از اصحاب گفتند: یا رسول الله همه ما توانایی افطار دادن نداریم، فرمود: از آتش دوزخ پرهیزید به افطار دادنِ روزه‌داران، گرچه به نصف دانه خرما، یا به یک جرعه آب باشد، همانا خدا به هر که به همین مقدار افطاری دهد، این پاداش را می‌دهد، حتی اگر توانایی بیشتر از این را نداشته باشد!! ای مردم هر که اخلاق خود را در این ماه نیکو کند، آسان و راحت بر صراط بگذرد روزی که قدمها بر آن بلغزد، و هر که در این ماه بر به کار گرفتن غلام و کنیز خویش آسان گیرد، خدا در قیامت حساب او را آسان کند، و هر که در این ماه شرّ خود را از مردم بازدارد، حق تعالی خشم خویش را در قیامت از او بازدارد، و هر که در این ماه یتیم بی‌پدري را نوازش کند، خدا در قیامت او را گرامی دارد، و هر که در این ماه به خویشان خود صله و احسان کند، خدا در قیامت او را به مهر خود پیوند دهد، و هر که از خویشان خود احسان را قطع کند، خدا در قیامت رحمت خود را از او بردارد، و هر که در این ماه نماز مستحب بجا آورد، خدا برای او برات بیزاری از آتش دوزخ ثبت کند. و هر که در این ماه نماز واجبی را ادا کند، خدا به او پاداش هفتاد نماز واجب را که در ماههای دیگر خوانده

شود عطا نماید، و هر که در این ماه صلوات بسیار بر من فرستد، خدا ترازوی عمل او را سنگین گرداند، در روزی که ترازوهای عمل سبک باشد، و هر که در این ماه یک آیه از قرآن بخواند، پاداش کسی را دارد که در ماههای دیگر ختم قرآن کرده باشد. ای مردم به یقین درهای بهشت در این ماه باز است، از خدا بخواهید که به روی شما نبندد، و درهای دوزخ در این ماه بسته است، از خدا درخواست نمایید که به روی شما نگشاید، و شیاطین را در این ماه به زنجیر کشیده‌اند از خدا بخواهید که آنان را بر شما چیره نسازد - تا آخر خبر. شیخ صدوق روایت کرده چون ماه رمضان می‌رسید رسول خدا ﷺ هر اسیری را آزاد می‌کرد و به هر خواهنده‌ای عطا می‌فرمود. مؤلف گوید: ماه رمضان ماه خدای جهانیان و شریفترین ماههاست ماهی که درهای آسمان و درهای بهشت و رحمت باز می‌شود، و درهای دوزخ بسته می‌شود، در این ماه شبی است که عبادت در آن از عبادت هزار ماه بهتر است، پس درنگ کن که در شب و روز خود چگونه خواهی بود، و چگونه اعضا و جوارح خویش را از نافرمانی پروردگار حفظ می‌کنی؟ مبادا شبها خواب باشی، و روزها از یاد خدا غافل، همانا در

روایت است؛ که در پایان هر روز از روزهای ماه رمضان خدا در وقت افطار، هزار هزار نفر را از آتش دوزخ آزاد می‌کند، و چون شب جمعه و روز جمعه شود، در هر ساعتی هزار هزار نفر را از آتش دوزخ می‌رهاند، که هریک مستوجب عذاب بوده باشند، و در شب و روز آخر ماه، به تعداد آنچه در تمام ماه رها ساخته آزاد می‌کند، پس ای عزیز مبادا که ماه رمضان بگذرد، و گناهانت بر عهده‌ات باقی مانده باشد، و در وقتی که روزه‌داران پاداش خود را بگیرند تو از جمله محرومان و زیانکاران باشی، و به سوی خدای تبارک و تعالی تقرب جوی به تلاوت قرآن در شبها و روزهای این ماه، و به خواندن نماز، و کوشش در عبادت و خواندن نمازها در اوقات فضیلت، و کثرت استغفار و دعا.

فَعَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَنَّهُ مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ

هر که در ماه رمضان مورد مغفرت قرار نگیرد،

از امام صادق (درود بر او) روایت شده است:

رَمَضَانَ، لَمْ يُغْفَرْ لَهُ إِلَّا إِلَى قَابِلٍ إِلَّا أَنْ يَشْهَدَ عَرَفَةَ.

مگر آنکه برای آمرزیده شدن در عرفه حاضر شود.

تا سال آینده قرار نمی‌گیرد،

و خود را از آنچه خدا حرام کرده و از افطار دادن به چیزهای حرام، حفظ کن، و به گونه‌ای رفتار کن که مولای ما حضرت صادق علیه السلام وصیت فرموده که: هرگاه روزه

فضیلت و اعمال ماه مبارک رمضان

هستی باید گوش و چشم و مو و پوست و همه اعضای تو روزه باشند، یعنی از انجام محرّمات بلکه مکروهات دوری کنند و نیز فرمود: گاه روزه تو نباید همانند روز افطار تو باشد، و همچنین فرمود: روزه نه همین خودداری از خوردن و آشامیدن تنهاست، بلکه باید در هنگام روزه، زبان خود را از دروغ نگاه دارید، و دیده‌های خود را از حرام بپوشانید و با یکدیگر نزاع نکنید، و بر هم حسد نوزید، و غیبت و گفتگوی بی منطق ننمایید، و سوگند دروغ بلکه حتی سوگند راست به زبان نیاورید، و دشنام و ناسزا ندهید، و بی‌خردی نوزید، و دلتنگ نشوید، و از یاد خدا و نماز غفلت نکنید، و از آنچه نباید گفت خاموش باشید، شکیا باشید، و سخن به راستی گوئید، از اهل شرّ دوری کنید، و از گفتار بد و دروغ و افترا و خصومت با مردم و گمان بد بردن و غیبت و سخن‌چینی اجتناب کنید و خود را در آستانه آخرت بدانید، و در انتظار فرج و ظهور قائم آل محمد علیه السلام باشید و ثوابهای آخرت را آرزو نمایید، و برای سفر آخرت، اعمال شایسته را توشه بگیرید و بر شما باد به آرامش دل و آرامی تن و خضوع و خشوع و شکستگی و فروتنی، مانند برده‌ای که از مولای خویش

بترسد، و از عذاب خدا هراسان باشید، و به رحمتش امیدوار، و ای روزه‌دار باید که دلت از عیبه‌ها و باطنت از حیله‌ها و مکرها پاک باشد، و تنت پاکیزه از آلودگی‌ها و از آنچه غیر خداست به سوی خدا بیزاری جو، و ولایت و دوستی خویش را به گاه روزه برای خدا خالص گردان، و از بیان آنچه حق تعالی تو را از آن در آشکار و نهان نهی کرده خاموش باش، و در ایام روزه روح و بدن خویش را به خدای (عزّ و جلّ) ببخش، و دل خویش را برای محبت و یاد او فارغ گردان، و بدن خود را در آنچه خدا تو را به آن امر کرده و فرا خوانده بکارگیر، اگر چنین کنی، آنچه شایسته روزه است انجام داده‌ای، و فرمان خدا را اطاعت کرده‌ای، و از آنچه بیان شد آنچه را کم بگذاری، به اندازه آن از فضل و ثواب روزه تو کم می‌شود، به درستی که پدرم گفت: رسول خدا ﷺ شنید زنی هنگام روزه، کنیز خویش را دشنام داد، حضرت طعامی خواست و به آن زن گفت: میل کن، عرضه داشت: روزه هستم، فرمود: چگونه روزه‌ای که کنیز خود را دشنام دادی! روزه تنها ترک خوردن و آشامیدن نیست، همانا حق تعالی روزه را حجابی از انجام کارهای ناشایست، و کردارهای بد، و گفتارهای

ناپسند قراردادده، چه بسیارند روزه‌داران، و چه بسیارند آنان که تحمل گرسنگی می‌کنند. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: چه بسیار روزه‌داری که او را از روزه جز تشنگی و گرسنگی بهره‌ای نیست، و چه بسیار عبادت کننده‌ای که او را از عبادت سودی جز رنج و زحمت نیست!! ای خوشا خواب زیرکان که بهتر از بیداری و عبادت احمقان می‌باشد، و خوشا افطار زیرکان که بهتر از روزه‌داشتن بی‌خردان است!!

از جابر بن یزید از امام باقر علیه السلام روایت شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله به جابر بن عبد الله فرمود: ای جابر این ماه ماه رمضان است، هر که روزه بدارد روزش را، و به عبادت بایستد بخشی از شبش را، و شکم و شهوت خویش را از حرام باز دارد، و زبانش را حفظ کند، از گناهانش همچون بیرون رفتن از ماه رمضان بیرون رود... جابر گوید: گفتم: یا رسول الله، چه نیکوست این حدیثی که فرمودی؟ حضرت فرمود: ای جابر چه دشوار است این شرطهایی که گفتم؟! به هر صورت، اعمال این ماه شریف در دو مطلب و یک خاتمه ذکر می‌شود:

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

مطلب اول: اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

و آن بر چهار بخش است، بخش اول: اعمالی که در هر شب و هر روز این ماه بجا آورده شود. سید ابن طاووس از امام صادق و موسی بن جعفر علیه السلام روایت کرده که فرمودند: در ماه رمضان از اول آن تا آخر آن پس از هر فریضه بخوان:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، فِي عَامِي هَذَا وَفِي كُلِّ عَامٍ، مَا

خدایا زیارت خانه محترمت را در امسال و در هر سال نصیبم کن، تا

أَبْقِيَتْنِي فِي يُسْرٍ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ وَسَعَةٍ رِزْقٍ، وَلَا تُخْلِنِي مِنْ تِلْكَ

زمانی که زنده‌ام داری در آسانی و تندرستی و گشادگی روزی، و محروم نکن مرا از آن

الْمَوَاقِفِ الْكَرِيمَةِ، وَالْمَشَاهِدِ الشَّرِيفَةِ، وَزِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ،

اماکن گرامی، و مشاهد شرف خیز و زیارت قبر پیامبرت

صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَفِي جَمِيعِ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَكُنْ

که درود تو بر او و بر خاندانش باد، و در تمام حاجات دنیا و آخرت یاور من

لِي. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِيمَا تَقْضِي وَتُقَدِّرُ، مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُمِ فِي

باش خدایا از تو درخواست می‌کنم در آنچه که حکم می‌کنی و مقدر می‌نمایی، از فرمان حتمی

لَيْلَةِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ تَكْتُبَنِي مِنَ

در شب قدر، از حکمی که برگشت داده نمی‌شود، و به حکم دیگر تبدیل نمی‌گردد، اینکه مرا در شمار

حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حَجَّهُمْ، الْمَشْكُورِ سَعِيَّهُمْ،

زائران خانه محترمت بنویسی، آن زائرانی که پاک و خالصانه است زیارتشان و پذیرفته است تلاششان

الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمَكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَاجْعَلْ فِيمَا تَقْضِي

و آمرزیده است گناهشان، و ناپود شده است بدیهایشان، و قرار ده در آنچه حکم می‌کنی،

وَتُقَدِّرُ، أَنْ تُطِيلَ عُمُرِي [فِي طَاعَتِكَ]، وَتُوسِّعَ عَلَيَّ رِزْقِي،

و مقدر می‌نمایی اینکه عمرم را طولانی سازی و روزی‌ام را فراوان کنی،

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

وَتُوَدِّي عَنِّي أَمَانَتِي وَدِينِي؛ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

و امانت و قرضم را ادا نمایی، دعایم را اجابت کن ای پروردگار جهانیان

و پس از نمازهای واجب بخوان: یا عَلِيُّ یا عَظِيمُ، یا غَفُورُ

ای بلندمرتبه، ای بزرگ، ای آمرزنده،

یا رَحِيمُ، أَنْتَ الرَّبُّ الْعَظِيمُ، الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَهُوَ

ای مهربان، تویی پروردگار بزرگی که چیزی همانندش نیست، و اوست

السَّمِيعُ الْبَصِيرُ. وَ هَذَا شَهْرُ عَظَمَتِهِ وَ كَرَمَتِهِ، وَ شَرَفَتِهِ

شنوای بینا، و این ماهی است که به آن عظمت و کرامت و شرافت بخشیدی

وَ فَضْلَتِهِ عَلَى الشُّهُورِ، وَهُوَ الشَّهْرُ الَّذِي فَارَضْتَ صِيَامَهُ

و بر سایر ماهها برتری دادی، و ماهی است که روزه اش را بر ما واجب نمودی،

عَلَيَّ، وَهُوَ شَهْرُ رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، هُدًى

و آن ماه رمضان است که قرآن را در آن فرود آوردی، برای هدایت

لِلنَّاسِ، وَ بَيَّنَّاتٍ مِنَ الْهُدَى وَ الْفُرْقَانِ، وَ جَعَلْتَ فِيهِ لَيْلَةَ

مردم و بیان دلایل روشن از هدایت و تمیز حق از باطل، و شب

الْقَدَرِ، وَ جَعَلْتَهَا خَيْرًا مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ؛ فَيَا ذَا الْمَنِّ وَ لَا يُمْنُ

قدر را در آن قرار دادی، و آن را از هزار ماه بهتر ساختی، ای صاحب منت که

عَلَيْكَ، مَنْ عَلَى بِفَكَائِكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، فَيَمَنْ تُمْنُ عَلَيْهِ،

بر تو منتی گذاشته نشود، بر من به آزادی از آتش منت نه، در جمع آنان که بر آنها منت نهی،

وَادْخِلْنِي الْجَنَّةَ؛ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و وارد بهشتم گردان ای مهربان ترین مهربانان.

شیخ کفعمی در «مصباح» و «بلد الامین» و شیخ شهید در

مجموعه خود از حضرت رسول ﷺ روایت کرده اند که آن

حضرت فرمود: هر که این دعا را در ماه رمضان، پس از هر

نماز واجب بخواند، حق تعالی گناهان او را تا روز قیامت

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

بیامرزد. و آن دعا این است:

اَللّٰهُمَّ ادْخِلْ عَلٰی اَهْلِ الْقُبُوْرِ السُّرُوْرَ. اَللّٰهُمَّ اَغْنِ كُلَّ فَقِيْرٍ.

خدايا دل اهل قبور را شاد کن، خدايا هر تهیدستی را بی نیاز کن،

اَللّٰهُمَّ اشْبِعْ كُلَّ جَائِعٍ. اَللّٰهُمَّ اكْسُ كُلَّ عُرْيَانٍ. اَللّٰهُمَّ اقْضِ

خدايا هر گرسنه‌ای را سیر کن، خدايا هر برهنه‌ای را بپوشان، خدايا قرض

دَيْنِ كُلِّ مَدِيْنٍ. اَللّٰهُمَّ فَرِّجْ عَن كُلِّ مَكْرُوْبٍ. اَللّٰهُمَّ رُدِّ كُلَّ

هر بدهکاری را ادا کن. خدايا غم هر غم‌زده‌ای را برطرف کن، خدايا هر غریبی را

غَرِيْبٍ. اَللّٰهُمَّ فُكِّ كُلَّ اَسِيْرٍ. اَللّٰهُمَّ اَصْلِحْ كُلَّ فَاْسِدٍ مِّنْ اُمُوْرٍ

به وطن بازگردان. خدايا هر اسیری را آزاد فرما، خدايا هر فساد را در کار مسلمانان

المُسْلِمِيْنَ. اَللّٰهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَرِيْضٍ. اَللّٰهُمَّ سُدِّ فَقْرَنَا بِغِنَاكَ.

اصلاح گردان، خدايا هر بیماری را درمان ده، خدايا راه تهیدستی ما را با توانگریت ببند،

اَللّٰهُمَّ غَيِّرْ سَوْءَ حَالِنَا بِحُسْنِ حَالِكَ. اَللّٰهُمَّ اقْضِ عَنَّا الدِّيْنَ ،

خدايا بدحالی ما را به خوبی حال خود تغییر ده، خدايا وام ما را بپرداز،

وَاعْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ؛ اِنَّكَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ.

و ما را از تهیدستی بی نیاز کن، همانا تو بر هر چیز توانایی.

شیخ کلینی در کتاب «کافی» از ابو بصیر روایت کرده که

امام صادق علیه السلام در ماه رمضان این دعا را می خواند:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ بِكَ وَمِنْكَ اَطْلُبُ حَاجَتِیْ ، وَمَنْ طَلَبَ حَاجَةً اِلٰی

خدايا من به وسیله تو و از تو حاجتم را درخواست می کنم، و هر که حاجت خویش از

النَّاسِ، فَاِنِّیْ لَا اَطْلُبُ حَاجَتِیْ اِلَّا مِنْكَ وَحَدَاكَ، لَا شَرِيْكَ لَكَ،

مردم بخواهد همانا من حاجتم را نمی خواهم مگر از تو، یگانه‌ای، شریکی برای تو نیست،

وَاسْأَلُكَ بِفَضْلِكَ وَرِضْوَانِكَ ، اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاهْلِ

به حق فضل و رضوانت از تو می خواهم که بر محمد و اهل

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

بَيْتِهِ، وَأَنْ تَجْعَلَ لِي فِي عَامِي هَذَا، إِلَى بَيْتِكَ الْحَرَامِ سَبِيلًا،

بیتش درود فرستی، و در این سال برایم راهی به سوی کعبه قرار دهی،

حَجَّةً مَبْرُورَةً، مُتَقَبَّلَةً زَاكِیَّةً خَالِصَةً لَّكَ، تَقْرُبُهَا عَيْنِي،

با زیارتی پاک و پذیرفته، پاکیزه و خالص برای خویش، که دیده‌ام به آن روشن گردد

وَتَرْفَعُ بِهَا دَرَجَتِي، وَتَرْزُقَنِي أَنْ أَغْضَّ بَصَرِي، وَأَنْ أَحْفَظَ فَرْجِي،

و مرتبه‌ام با آن بالا رود، خدایا به من روزی کن که دیده‌ام را از حرام فرو بندم،

وَأَنْ أَكْفَّ بِهَا عَنْ جَمِيعِ مُحَارِمِكَ، حَتَّى لَا يَكُونَ شَيْءٌ آثَرٌ

و شهوتم را نگاه دارم، و خود را از همه حرامهای باز دارم، تا آنجا که چیزی

عِنْدِي، مِنْ طَاعَتِكَ وَخَشْيَتِكَ، وَالْعَمَلِ بِمَا أَحَبَبْتَ،

نزد من برتر نباشد از طاعت و خشیت، و عمل به آنچه واجب کردی،

وَالْتَرَكُ لِمَا كَرِهْتَ وَنَهَيْتَ عَنْهُ، وَاجْعَلْ ذَلِكَ فِي يُسْرٍ وَيَسَارٍ

و ترک آنچه نپسندیدی و از آن نهی نمودی، و همه اینها را در کنار آسانی و فراوانی

وَعَافِيَةٍ، وَمَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ وَفَاتِي قِتْلًا فِي

و تندرستی، و آنچه به من نعمت دادی قرار ده. و از تو می‌خواهم مرگم را کشته شدن در

سَبِيلِكَ، تَحْتَ رَايَةِ نَبِيِّكَ مَعَ أَوْلِيَائِكَ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَقْتُلَ بِي

راحت در زیر پرچم پیامبر همراه با اولیای قرار دهی، و از تو می‌خواهم که به وسیله من

أَعْدَاءُكَ وَأَعْدَاءُ رَسُولِكَ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُكْرِمَنِي بِهَوَانٍ مِّنْ

دشمنان خود و رسولت را به قتل رسانی، و از تو درخواست می‌کنم که مرا گرامی داری

شِئْتٍ مِّنْ خَلْقِكَ، وَلَا تُهِنِّي بِكَرَامَةٍ أَحَدٍ مِّنْ أَوْلِيَائِكَ،

با خوار کردن آن از خلق که خودخواهی، و خوار نکنی مرا به گرامی داشتن احدی از اولیایم،

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِي مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا. حَسْبِيَ اللّٰهُ مَا شَاءَ اللّٰهُ.

خدایا برایم همراه پیامبر راهی به خوشبختی قرار ده، خدا مرا بس است، آنچه خدا خواهد شود.

مؤلف گوید: این دعا موسوم به دعای حج است، سید در

«اقبال» خواندن آن را در شبهای ماه رمضان، پس از مغرب،

از امام صادق علیه السلام روایت کرده، و کفعمی در کتاب «بلد

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

الامین» فرموده: در هر روز از ماه رمضان و در شب اول آن، خواندن این دعا مستحب است، و شیخ مفید در کتاب «مقنعه» آن را برای خصوص شب اول ماه پس از نماز مغرب روایت کرده. آگاه باش بهترین اعمال در شبها و روزهای ماه مبارک رمضان خواندن قرآن است، و باید آن را بسیار خواند، چه اینکه قرآن در این ماه نازل شده و در آثار اسلامی وارد شده که هر چیزی را بهاری است، و بهار قرآن ماه رمضان است، و در ماههای دیگر یک ختم قرآن مستحب است، و کمترینش ختم آن در شش روز است، ولی در ماه رمضان هر سه روز یک ختم مستحب است، و اگر بتواند روزی یک ختم قرآن کند بسیار خوب است. علامه مجلسی فرموده: در حدیث است که بعضی از امامان علیهم السلام در این ماه چهل ختم قرآن می نمودند و بلکه زیادتیر، و اگر ثواب هر ختم قرآنی را به روح مقدس یکی از چهارده معصوم هدیه کند ثوابش دو چندان گردد. و از روایتی ظاهر می شود، که اجر چنین کسی آن است که در روز قیامت با ایشان باشد. در این ماه باید دعا و صلوات و استغفار بسیار نمود، و زیاد «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» گفت، و روایت شده که امام چهارم علیه السلام چون ماه رمضان فرا می رسید، زبان نمی گشود مگر به دعا و تسبیح

و استغفار و تکبیر. و نیز باید به عبادت و انجام نافله‌های شب و روز اهتمام بسیار ورزید.

بخش دوم: اعمالی است که باید در شبهای رمضان بجا آورد، و آن چند عمل است: **اول:** افطار نمودن و مستحب است پس از نماز شام افطار کند مگر آنکه ضعف بر او چیره شده باشد، یا جمعی جهت افطار منتظر او باشند. **دوم:** با غذایی پاکیزه از حرام و شبهه افطار نماید، و بهتر است با خرمای حلال روزه خود را بگشاید، تا ثواب نمازش چهار صد برابر گردد، و به خرما، آب، رب، شیر، حلوا، نبات، آب گرم، به هر کدام که افطار کند خوب است.

سوم: در وقت افطار دعا‌های ویژه آن را بخواند، از جمله

بگوید: **اَللّٰهُمَّ لَكَ صُومْتُ ، وَعَلٰی رِزْقِكَ افْطَرْتُ ، وَعَلَيْكَ**

و بر تو

و بر خوان تو افطار کردم،

خدایا برای تو روزه گرفتم،

تَوَكَّلْتُ.

تکیه نمودم.

تا خدا ثواب هرکسی را که در این روز روزه داشته به او عطا کند و اگر دعای «اَللّٰهُمَّ رَبِّ التَّوْرِ الْعَظِيْمِ» را که سید و کفعمی روایت کرده‌اند بخواند فضیلت بسیار یابد. و روایت شده که امیرالمؤمنین علیه السلام هرگاه می‌خواست افطار

کند می گفت:

بِسْمِ اللَّهِ. اَللّٰهُمَّ لَكَ صُئِمْنَا ، وَعَلَى رِزْقِكَ افْطَرْنَا ، فَتَقَبَّلْ

به نام خدا، خدایا برای تو روزه گرفتیم، و بر روزی تو افطار کردیم، خدایا از

مِنَّا؛ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِیْمُ.

ما بپذیر، که تو شنوا و دانایی.

چهارم: در هنگام خوردن لقمه اول بگوید: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

به نام خدا که رحمتش

الرَّحِيمِ. یاوَسِعَ الْمَغْفِرَةَ ، اِغْفِرْ لِي. تا خدا او را بیامرزد.

بسیار و مهربانی اش همیشگی است، ای گسترده آمرزش، مرا بیامرز.

در روایت آمده که در پایان هر روز از روزهای ماه رمضان، خدا هزار هزار نفر را از آتش دوزخ آزاد کند، پس از حضرتش بخواه که تو را یکی از آنان قرار دهد. پنجم: در وقت افطار سوره «قدر» را بخواند. ششم: به هنگام افطار صدقه داده، و به روزه داران افطار دهد، هر چند به قدر چند دانه خرما یا جرعه ای آب باشد. از رسول خدا ﷺ روایت شده: هر که روزه داری را افطار دهد همچون اجر آن روزه دار برایش خواهد بود، بی آنکه از پاداش آن روزه دار چیزی کاسته شود. و همچنین برای او خواهد بود همانند آن عمل خوبی که آن افطار کننده به نیروی آن طعام بجا آورد، آیه الله علامه حلی در رساله «سعدیه» از امام صادق علیه السلام روایت کرده: هر مؤمنی در ماه رمضان مؤمن دیگری را به

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

لقمه‌ای اطعام کند، حق تعالی برای او بنویسد اجر کسی را که سی بنده مؤمن آزاد کرده، و نزد خدا یک دعایش مستجاب شود.

هفتم: در هر شب خواندن هزار مرتبه «اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ» وارد است.
هشتم: در هر شب اگر بتواند صد مرتبه سوره «حم دхан» را بخواند. نهم: سید روایت کرده است: هر که این دعا را در هر شب ماه رمضان بخواند، گناهان چهل سال او آمرزیده می‌شود:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضَانَ ، الَّذِي اَنْزَلْتَ فِيْهِ الْقُرْآنَ ،

خدایا پروردگار ماه رمضان، که قرآن را در آن فرو فرستادی،

وَاَفْتَرَضْتَ عَلٰی عِبَادِكَ فِيْهِ الصِّيَامَ ، صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّآلِ

و روزه را در آن بر بندگان واجب نمودی، بر محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ ، وَاَرْزُقْنِيْ حَاجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ ، فِيْ عَامِيْ هَذَا وَفِيْ كُلِّ عَامٍ ،

محمد درود فرست، و زیارت خانه‌ات را در این سال و در هر سال نصیب من فرما،

وَاعْفِرْ لِيْ تِلْكَ الذُّنُوبَ الْعِظَامَ ؛ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ ؛

و برایم بیامرز گناهان بزرگی را که آنها را جز تو نیامرزد، ای بخشاینده،

يَا رَحْمَنُ يَا عَلَّامُ .

ای دارای دانش بی‌پایان.

دهم: در هر شب پس از مغرب دعای حج را بخواند، که بیان آن در بخش اول گذشت.

یازدهم: در هر شب از ماه رمضان بخواند: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَفْتَتِحُ

خدایا، من با سپاس تو